

BENDROJO UGDYMO MOKYKLŲ IR PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGŲ MOKINIŲ UGDYMO KARJERAI MODELIS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų (toliau – mokyklos) mokinių ugdymo karjerai modelis (toliau – Modelis) – tai mokiniams skirtos karjeros paslaugų sistemos (toliau – karjeros paslaugų sistema) turinio ir funkcionavimo principų aprašymas¹.

2. Modelio tikslai:

2.1. apibrėžti karjeros paslaugų sistemos misiją, viziją, principus, tikslus ir uždavinius, nustatyti tikslines grupes;

2.2. aprašyti karjeros paslaugų siektinus rezultatus;

2.3. aprašyti karjeros kompetencijas, jų ugdymą, teikiamų paslaugų kokybės užtikrinimą ir stebėseną;

2.4. nustatyti karjeros paslaugų sistemos organizavimo, valdymo ir finansavimo pagrindinius principus bei Modelio diegimo etapus.

3. Pagrindinės Modelyje vartojamos **sąvokos**:

Karjera – visą gyvenimą trunkanti asmeniui ir visuomenei reikšmingų asmens mokymosi, saviraiškos ir darbo patirčių seka.

Karjeros plėtojimas – visą gyvenimą trunkantis procesas, kurio metu asmuo valdo savo mokymąsi, saviraišką ir darbą.

Karjeros kompetencijos – žinių, gebėjimų ir nuostatų apie save, mokymosi, saviraiškos ir darbo galimybes, karjeros sprendimų priėmimą, karjeros planavimą, derinimą su kitomis gyvenimo sritimis ir realizavimą visuma.

Karjeros paslaugų stebėseną – karjeros paslaugų stebėsenos subjektų vykdoma nuolatinė karjeros paslaugų sistemos, būklės ir kaitos analizė, vertinimas, prognozavimas, taip pat tam reikalingų duomenų rinkimas².

Ugdymas karjerai – kryptinga ugdymo(si) veikla, skirta karjeros kompetencijoms įgyti.³

Karjeros konsultavimas – konsultanto ir konsultuojamojo sąveika, kurios tikslas – padėti konsultuojamajam pažinti save, spręsti karjeros problemas ir klausimus, susijusius su karjeros planavimu ir darbo paieška⁴.

Karjeros informavimas – tai informacijos apie karjeros galimybes rinkimo, analizės, sisteminimo ir teikimo procesas⁵.

Karjeros į(si)vertinimas – veikla, skirta mokinių karjeros ypatumams ir/ar karjeros kompetencijoms nustatyti. Karjeros įvertinimas – procesas, kurio metu vertintojas, naudodamas

¹ Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos apraše (Žin., 2012, Nr. 82-4284) nustatyta, kad karjeros paslaugos turi būti teikiamos ne tik bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose besimokantiems mokiniams, bet ir nesimokantiems vaikams, nesimokantiems ir nedirbantiems asmenimis (iki 21 metų), tačiau pastarajai grupei teikiamų paslaugų ypatumai šiame modelyje nėra aptariami.

² Tam pačiam reiškiniui pavadinti gali būti vartojama sąvoka „ugdymo karjerai stebėseną“.

³ Modelio pavadinime „ugdymas karjerai“ pavartotas platesne reikšme, apimant visas karjeros paslaugas.

⁴ LR švietimo įstatyme (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853; 2011, Nr. 38-1804), LR profesinio mokymo įstatyme (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2011, Nr. 38-1804) ir Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos apraše (Žin., 2012, Nr. 82-4284) analogiškam reiškiniui apibrėžti vartojama sąvoka „profesinis konsultavimas“.

⁵ LR švietimo įstatyme (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853; 2011, Nr. 38-1804), LR Profesinio mokymo (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2011, Nr. 38-1804) ir Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos apraše (Žin., 2012, Nr. 82-4284) analogiškam reiškiniui apibrėžti vartojama sąvoka „profesinis informavimas“.

formalias (standartizuotas, pasižyminčias validumu, patikimumu, nešališkumu ir palyginamumu) ir neformalias įvertinimo priemonės, nustato mokinio karjeros ypatumus ir/ar kompetencijas. Karjeros įsivertinimas – procesas, kurio metu pats mokinys, naudodamas įvairias įvertinimo priemones, nusistato savo karjeros ypatumus ir/ ar kompetencijas.

Profesinis veiklinimas – veiklos, kuriose mokiniams padedama aktyviai pažinti įvairias užimtumo sritis, profesijų ypatumus ir karjeros galimybes, kaupti darbo patirtį, ugdytis profesinę motyvaciją bei planuoti būsimą karjerą.

Karjeros paslaugų sistemos stebėseną – nuolatinę karjeros paslaugų sistemos būklės ir kaitos analizę, vertinimą, prognozavimą, taip pat tam reikalingų duomenų rinkimą.

Karjeros specialistai – tinkamą karjeros paslaugų teikimo kompetenciją turintys specialistai, kuriems šių paslaugų teikimas ir su jomis susijusios veiklos sudaro reikšmingą (paprastai pagrindinę) atliekamų darbo funkcijų dalį. Modelyje šiai grupei priskiriami karjeros konsultantai ir karjeros koordinatoriai.

Karjeros konsultantas – profesionalus karjeros specialistas, teikiantis karjeros paslaugas ir padedantis plėtoti karjeros paslaugų sistemą bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose.

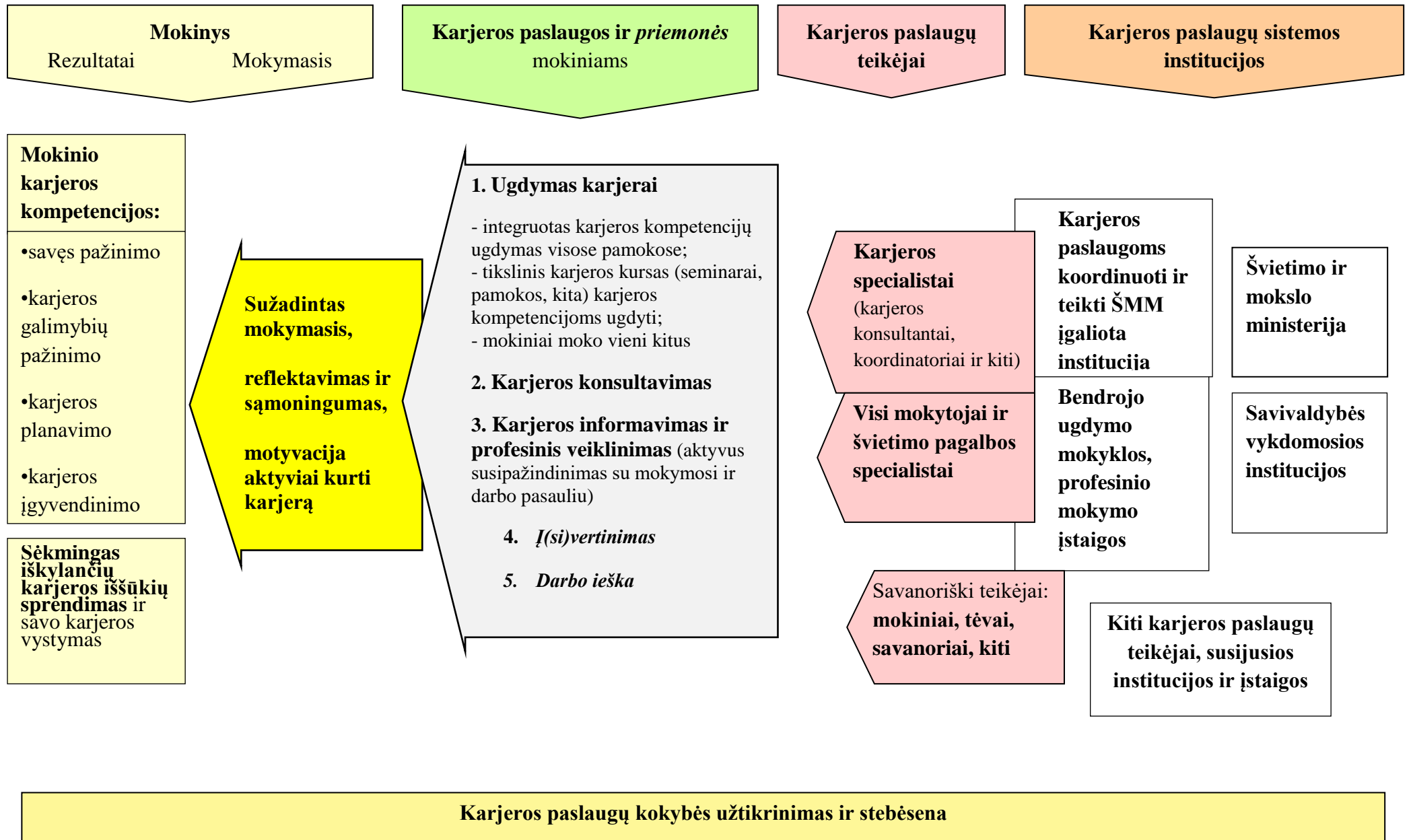
Karjeros koordinatorius – karjeros specialistas, koordinuojantis bei teikiantis karjeros paslaugas konkrečioje bendrojo ugdymo mokykloje arba profesinio mokymo įstaigoje.

Darbo paieška – informacijos apie potencialias įsidarbinimo ir praktikos galimybes rinkimo, alternatyvų nustatymo, jų įvertinio bei pasirinkimo vienos iš jų procesas.

Karjeros paslaugų sistema – organizuotų poveikio priemonių, skirtų padėti asmenims sąmoningai rinktis švietimo ir užimtumo galimybes, sudaryti sąlygas įgyti karjeros kompetencijų, aktyviai kurti savo karjerą, visuma. Karjeros paslaugas sudaro: ugdymas karjerai, karjeros konsultavimas, karjeros informavimas (kartu su profesiniu veiklinimu) ir susijusios į(si)vertinimo bei darbo paieškos priemonės. Šios sistemos veikimo pagrindą sudaro karjeros paslaugų teikėjų ir dalyvių sąveika bei šių paslaugų koordinavimo, organizavimo ir finansavimo mechanizmai⁶.

Pagrindiniai Modelio elementai – tikslinės grupės, mokinių karjeros kompetencijos, karjeros paslaugos ir priemonės, šių paslaugų teikėjai, paslaugų organizavimas, valdymas ir finansavimas, kokybės užtikrinimas ir stebėseną pavaizduoti 1 pav.

⁶ LR švietimo įstatyme, LR profesinio mokymo įstatyme ir Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos apraše analogiškam reiškiniui apibrėžti vartojama sąvoka „profesinis orientavimas“; taip pat tai pačiai sistemai pavadinti modeliavimo metu buvo vartojama sąvoka „ugdymo karjerai paslaugų sistema“.

1 pav. Pagrindiniai Modelio elementai

4. Karjeros paslaugų sistemos **misija** – ugdyti mokinių karjeros kompetencijas ir padėti jiems spręsti karjeros klausimus taip, kad jie taptų asmenimis, gebančiais sėkmingai plėtoti asmeninę karjerą, pasirinkti ir įgyvendinti sprendimus dėl mokymosi, saviraiškos ir darbo.

5. Karjeros paslaugų sistemos **vizija** – asmens savirealizacijai padedanti, asmeniui ir visuomenei naudinga, veiksmingai funkcionuojanti ir finansiškai tvari mokiniams teikiamų karjeros paslaugų sistema, kuri yra integrali bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo sistemos dalis.

6. Karjeros paslaugų sistemos tikslai:

6.1. **pagrindinis karjeros paslaugų sistemos tikslas** – ugdyti mokinių kompetencijas, kurios leistų sėkmingai (vertinant iš asmeninės ir visuomenės perspektyvos) plėtoti savo karjerą. Šis tikslas nukreiptas į ilgalaikį poveikį (rezultatus), jam įgyvendinti nukreiptas pagrindinis karjeros paslaugų sistemos dėmesys ir ištekliai;

6.2. **papildomas karjeros paslaugų sistemos tikslas** – padėti mokiniams spręsti konkrečius karjeros plėtojimo klausimus, problemas teikiant karjeros konsultavimo ir karjeros informavimo paslaugas ir priemones. Įgyvendinant šį tikslą teikiama konkreti pagalba mokiniams tam tikruose karjeros plėtojimo etapuose.

7. Karjeros paslaugų sistemos uždaviniai sistemos dalyviams:

7.1. teikti kokybiškas ir prieinamas karjeros paslaugas visiems mokiniams, pasiekiant jų integralumo su bendruoju ugdymu ir/ar profesiniu mokymu;

7.2. pasiekti aukštą mokinių, pedagogų, mokyklos vadovų ir visų mokyklų bendruomenių motyvaciją palankumo mokinių karjeros plėtojimui linkme;

7.3. užtikrinti gerą karjeros paslaugų teikėjų pasirengimą teikti karjeros paslaugas;

7.4. aprūpinti mokinius tinkamomis karjerai plėtoti informacinėmis ir metodinėmis priemonėmis, karjeros specialistus – jų darbui skirta medžiaga ir kitomis priemonėmis;

7.5. užtikrinti veiksmingą, šiuolaikiniais vadybos principais grįstą karjeros paslaugų valdymą ir administravimą, kokybės palaikymą ir stebėseną;

7.6. užtikrinti tinkamą karjeros paslaugų finansavimą, taip pat maksimaliai naudoti visus galimus papildomus išteklius;

7.7. pasiekti karjeros paslaugų ir kitų pagalbos mokiniui formų (psichologinės, socialinės pedagoginės, specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos, sveikatos priežiūros mokykloje, konsultacinės, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo ir kitos pagalbos) veiksmingą sąveiką.

8. Sėkmingam asmens karjeros plėtojimui būdinga:

8.1. prasmės pojūtis, pasitenkinimas savo gyvenimu, mokymusi/studijomis, pasirinkta profesine veikla, darbu;

8.2. motyvacija mokytis visą gyvenimą ir teigiama nuostata ateities, asmeninės karjeros plėtojimo atžvilgiu;

8.3. produktyvumas ir uždarbis, reikalingas užtikrinti oriam savo ir artimųjų gyvenimui;

8.4. sklandūs perėjimai iš vienos mokymosi aplinkos į kitą, iš mokymosi aplinkos į darbo rinką, iš darbo rinkos į mokymosi aplinką, kurie sudaro palankias sąlygas mokytis visą gyvenimą, įsidarbinti ir rasti savo vietą nuolatos besikeičiančioje darbo rinkoje, realizuoti save;

8.5. socialinė integracija visuomenėje, bendruomenėje.

9. Karjeros paslaugų sistemos veiksmingumo vertinimas vykdomas vadovaujantis šiomis nuostatomis:

9.1. karjeros paslaugų sistemos veiksmingumui atskleisti skirti daugelis karjeros paslaugų stebėsenos sistemos rodiklių;

9.2. geriausiai karjeros paslaugų sistemos veiksmingumą atskleidžia:

9.2.1. mokinių karjeros kompetencijų lygio augimas;

9.2.2. augantis mokinių sąmoningumas ir didesnė motyvacija kelti prasmingus klausimus, reflektuoti savo mokymąsi, ateitį ir ieškoti atsakymų;

9.2.3. didesnis mokinių gebėjimas savarankiškai spręsti individualios karjeros planavimo klausimus, taip pat laiku pasitelkti reikiamą pagalbą;

9.2.4. teigiama mokinių ir mokyklos bendruomenės (mokyklų vadovų, mokytojų tėvų ir kt.) nuostata karjeros paslaugų atžvilgiu.

9.2.5. mokinių, išklausių ugdymo karjerai kursą, skaičius ir jų procentinė dalis nuo bendro mokinių skaičiaus.

10. Išskiriami du karjeros paslaugų teikimo aspektai:

10.1. **prevencinis veikimas** – kai karjeros paslaugų teikimas (labiausiai – karjeros kompetencijų ugdymas) sukuria sąlygas išvengti esminių karjeros problemų (patirti nedarbą, nepasitenkinimą pasirinkta karjera, atsidurti socialinės atskirties grupėje ir pan.);

10.2. **intervencinis veikimas** – kai karjeros paslaugos, nukreiptos į esamų karjeros problemų sprendimą; taip pat siekiama prisidėti prie visuomenei naudingo ir socialiai pageidautino asmens karjeros kryptingumo atkūrimo.

11. Planuojant karjeros paslaugų teikimą tikslinga pagrindinį dėmesį sutelkti prevenciniam veikimui, kuris mažina intervencinio veikimo poreikį.

12. Karjeros paslaugų sistemos tikslinė grupė yra mokiniai, kurie mokosi pagal bendrojo ugdymo programas ir mokiniai, kurie mokosi pagal profesinio mokymo programas. Asmenys, kuriuos siekiama pritraukti/sugrąžinti į mokymąsi mokyklose (potencialūs mokiniai), taip pat gali būti laikomi tikslinės grupės nariais.

13. Karjeros paslaugų teikimas turi tam tikrų skirtumų dirbant su skirtingomis mokinių grupėmis ir priklauso nuo to, pagal kokias bendrojo ugdymo ir/ar profesinio mokymo programas jie mokosi.

14. Karjeros paslaugų, kaip sudedamosios švietimo sistemos dalies, teikimas grindžiamas tais pačiais lygių galimybių, kontekstualumo, veiksmingumo ir tęstinumo principais kaip ir visa švietimo sistema (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2011), taip pat šiais principais:

14.1. prieinamumo. Karjeros paslaugos teikiamos visiems mokiniams, užtikrinant lygias galimybes, įvertinant jų poreikius ir siekiant išvengti administracinių, finansinių ar kitokių kliūčių;

14.2. nešališkumo, laisvo pasirinkimo ir asmeninės atsakomybės už karjeros sprendimus. Karjeros paslaugų teikėjai padeda mokiniui pasirinkti ir įgyvendinti geriausias jo karjeros vystymo galimybes ir negali proteguoti savo ar kitų institucijų interesų. Kiekvienas mokinys savarankiškai apsisprendžia dėl asmeninės karjeros perspektyvų, priima su mokymusi ir darbu susijusius sprendimus. Turėdamas laisvę rinktis, mokinys taip pat prisiima atsakomybę už savo pasirinkimus;

14.3. individualizavimo. Karjeros paslaugos teikiamos atsižvelgiant į individualius mokinių poreikius;

14.4. paslaugų kokybės. Karjeros paslaugų teikėjai atsakingi už aukštą jų teikiamų ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir profesinio konsultavimo paslaugų kokybę ir profesinio elgesio etikos laikymąsi.

15. Modelio teoriniai pagrindai – karjeros socialinė kognityvinė teorija (J. Krumboltz; R. Lent ir kt.), karjeros raidos teorija (D. Super), kognityvinės informacijos apdorojimo teoriją (J. P. Sampson, Jr.R. Reardon, G. W. Peterson), mokymosi visą gyvenimą ir mokymosi gyvenimui paradigmos.

16. Modelis ir tam tikri jo elementai kurti atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus norminius dokumentus – Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2011, Nr. 38-1804), Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymą (Žin., 1997, Nr. 98-2478; 2007, Nr. 43-1627) ir Europos Sąjungos teisės aktus – Europos Tarybos rezoliuciją „On better integrating lifelong guidance into lifelong learning strategies“ (2008/C319/02).

II. MOKINIŲ KARJEROS KOMPETENCIJOS

17. Mokinių karjeros kompetencijos ugdomos šiose srityse:

17.1. savęs pažinimo;

17.2. karjeros galimybių pažinimo;

17.3. karjeros planavimo;

17.4. karjeros įgyvendinimo.

18. Karjeros kompetencijų ir ugdymo karjerai siekiamų rezultatų sąsajos pavaizduotos 1 lentelėje.

Karjeros kompetencijos			
1. Savęs pažinimas	2. Karjeros galimybių pažinimas	3. Karjeros planavimas	4. Karjeros įgyvendinimas
Siekiami rezultatai			
1.1. Pažinti svarbias asmenybės charakteristikas ir jų sąsajas su karjera; 1.2. Pažinti socialinę aplinką ir socialinius vaidmenis.	2.1. Rasti ir veiksmingai naudoti karjeros informaciją. 2.2. Pažinti mokymosi visą gyvenimą galimybes. 2.3. Pažinti kintantį darbo pasaulį.	3.1. Kelti gyvenimo ir karjeros tikslus. 3.2. Priimti karjeros sprendimus. 3.3. Sudaryti ir atnaujinti karjeros planą.	4.1. Taikyti ir tobulinti karjerai svarbiausias bendrąsias kompetencijas. 4.2. Sėkmingai pereiti iš mokyklos į kitą karjeros (mokymosi ar darbo) aplinką. 4.3. Tikslingai ieškoti darbo.

1 lentelė. Karjeros kompetencijų ir siekiamų rezultatų sąsajos

19. Ugdant karjeros kompetencijas siekiama, kad mokiniai:

19.1. pažintų asmenybės charakteristikas ir susietų jas su mokymusi, profesine ir kitokia veikla, pažintų socialinę aplinką ir socialinių vaidmenų įvairovę;

19.2. gerai suprastų mokymosi ir darbo galimybių įvairovę, rastų ir veiksmingai naudotų karjeros informaciją bei pasinaudotų mokymosi visą gyvenimą galimybėmis;

19.3. remdamiesi išsamiau savęs ir darbo pasaulio pažinimu, priimtų tinkamus karjeros sprendimus;

19.4. remdamiesi asmenine ateities vizija, keltų karjeros tikslus, sudarytų karjeros planą ir nuolat jį atnaujintų;

19.5. būtų pasirengę sėkmingai pereiti į kitą karjeros (mokymosi ar darbo) aplinką, susirasti darbą;

19.6. plėtodami karjerą veiksmingai taikytų bendrąsias kompetencijas ir jas tobulintų;

20. Ugdant karjeros kompetencijas vadovaujamosi šiais principais:

20.1. **aktyvaus besimokančiojo vaidmens** – ugdant karjerai siekiama sužadinti aktyvų, sąmoningą, motyvuotą mokymąsi/ugdymąsi;

20.2. **kompetencijomis grįšto ugdymo(-si)** – mokinių ugdymas karjerai yra orientuotas į jų pasiekimus – įgytas žinias ir supratimą, gebėjimus ir nuostatas (t. y. karjeros kompetencijas). Vykdamas karjeros paslaugų stebėseną, šie pasiekimai vertinami per kokybinius ir kiekybinius rodiklius;

20.3. **integralumo** – dėl savo tarpdalykinio pobūdžio karjeros kompetencijų ugdymas integruojamas į kitas susijusias ugdymo /mokymo sritis ir dalykų turinį;

20.4. **tęstinumo** – perėjus iš vienos mokymosi aplinkos į kitą, naujoje aplinkoje tęsiamas karjeros kompetencijų ugdymas.

21. Karjeros kompetencijų ugdymui svarbios ypač šios mokyklose ugdomos bendrosios kompetencijos, nurodomos bendrosiose ugdymo ar profesinio mokymo programose:

21.1. asmeninės kompetencijos;

21.2. mokėjimo mokytis kompetencijos;

21.3. komunikavimo kompetencijos;

21.4. pažinimo kompetencijos;

21.5. iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijos.

22. Karjeros kompetencijos turi turinio sąsajų su bendrosiomis kompetencijomis, aprašytomis pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosiose programose, todėl gali būti derinamos su bendrojo ugdymo ar profesinio mokymo turinio įgyvendinimu.

23. Karjeros kompetencijų ugdymas turi sąsajų su daugelio dalykų programų turiniu. Ryšys su kai kurių dalykų programomis yra glaudesnis (pavyzdžiui, pagrindinio ugdymo programos Gyvenimo įgūdžių

ugdymo programoje nurodomi įgūdžiai – savęs pažinimo, bendravimo, sprendimų priėmimo – glaudžiai susiję su karjeros kompetencijomis).

24. **Skiriami šie karjeros kompetencijų ugdymo lygiai** (žr. 2 lentelę):

24.1. pirmas lygis – pirminių žinių, supratimo ir gebėjimų įgijimas, nuostatų formavimas;

24.2. antras lygis – pagrindinių žinių, supratimo ir gebėjimų įgijimas, nuostatų formavimas;

24.3. trečias lygis – specifinių žinių, supratimo ir gebėjimų įgijimas, nuostatų įtvirtinimas;

24.4. ketvirtas lygis – turimų žinių, supratimo ir gebėjimų plėtojimas ir tobulinimas, nuostatų įtvirtinimas.

25. Karjeros kompetencijų lygiai priskiriami atitinkamoms įgyvendinamoms programoms pavaizduoti 2 lentelėje.

Karjeros kompetencijų ugdymo lygiai	Bendrojo ugdymo programos	Profesinio mokymo programos
1 lygis	pradinio ugdymo programa (1–4 klasių mokiniams)	–
2 lygis	pagrindinio ugdymo programos pirmoji dalis (5–8 klasių mokiniams)	–
3 lygis	pagrindinio ugdymo programos antroji dalis (9–10 klasių mokiniams)	profesinio mokymo programa, skirta asmenims, neturintiems pagrindinio išsilavinimo
4 lygis	vidurinio ugdymo programa (11–12 klasių mokiniams)	profesinio mokymo programa, skirta asmenims, turintiems pagrindinį išsilavinimą ir siekiantiems įgyti tik kvalifikaciją; profesinio mokymo programa, skirta asmenims, siekiantiems kartu su kvalifikacija įgyti ir vidurinį išsilavinimą; profesinio mokymo programa, skirta asmenims, jau turintiems vidurinį išsilavinimą, bei suaugusiesiems, siekiantiems įgyti arba tobulinti turimą profesinę kvalifikaciją

2 lentelė. Karjeros kompetencijų ugdymo lygiai

26. **Karjeros kompetencijų ugdymo specifika bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose:**

26.1. bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose pabrėžiami skirtingi mokinio karjeros plėtojimo aspektai, priklausantys nuo vykdomų mokymo programų ir rengimo konkrečiai profesinei veiklai ypatumų, laiko, kada mokinsys turėtų išeiti į darbo rinką;

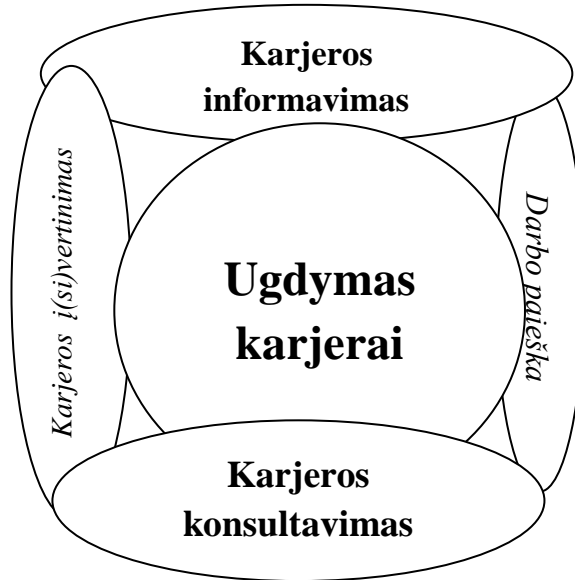
26.2. karjeros kompetencijų ugdymo specifika bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose atskleidžia šių kompetencijų ugdymo lygiai;

26.3. karjeros kompetencijų ugdymo skirtumai bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose įvertinami rengiant ir įgyvendinant ugdymo karjerai programą ir metodinę medžiagą.

III. MOKINIAMS TEIKIAMOS KARJEROS PASLAUGOS

27. **Mokiniams teikiamas karjeros paslaugas sudaro** ugdymo karjerai (prioritetinė paslauga), karjeros konsultavimo ir karjeros informavimo (kartu su profesiniu veiklinimu) paslaugos ir karjeros į(si)vertinimui ir darbo paieškai skirtos priemonės, kurios yra nuolatinis ir nenutrūkstamas procesas mokinio atžvilgiu.

28. Visos karjeros paslaugos ir priemonės yra glaudžiai tarpusavyje susijusios – ugdyme karjerai svarbūs karjeros informavimo ir karjeros konsultavimo elementai, karjeros konsultavimas taip pat prisideda prie karjeros kompetencijų ugdymo ir pan. Karjeros paslaugų ir priemonių sąsajos pavaizduotos 2 pav.

2 pav. Karjeros paslaugų ir priemonių sąsajos

29. Karjeros paslaugų tikslai, uždaviniai ir organizavimo principai aprašyti Modelio 30–34 punktuose.

30. **Ugdymo karjerai tikslas** – sudaryti sąlygas visiems mokiniams ugdytis karjeros kompetencijas (žinias, gebėjimus ir nuostatas apie save, mokymosi, saviraiškos ir darbo galimybes, karjeros sprendimų priėmimą, karjeros planavimą, derinimą su kitomis gyvenimo sritimis ir realizavimą), kurios yra svarbios norint sėkmingai pasirinkti mokymosi kryptį, profesiją ar darbo veiklą, pereiti iš mokymo aplinkos į darbo aplinką, taip pat tolesnei profesinei raidai ir mokymuisi.

31. **Ugdymo karjerai uždaviniai bendrojo ugdymo mokykloje:**

31.1. skatinti mokinius pažinti savo asmenybės savybes, interesus, gabumus, įgūdžius ir jų sąsajas su karjera;

31.2. plėtoti darbo galimybių, darbo pasaulio ir profesijų įvairovės ir kaitos supratimą;

31.3. ugdyti pozityvią nuostatą mokymosi ir darbo (karjeros) atžvilgiu;

31.4. skatinti gebėjimus sieti savo mokymosi rezultatus, kompetencijas, gabumus ir interesus su karjeros pasirinkimais;

31.5. išugdyti gebėjimus kelti gyvenimo ir karjeros tikslus ir priimti karjeros sprendimus.

32. **Ugdymo karjerai organizavimas bendrojo ugdymo mokyklose:**

32.1. mokyklos, vykdydamos mokinių ugdymą karjerai, įgyvendina švietimo ir mokslo ministro tvirtinamą ugdymo karjerai programą, vadovaujasi bendraisiais ugdymo planais, tvirtinamais švietimo ir mokslo ministro, profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašu ir kitais šią sritį reglamentuojančiais dokumentais. Rekomendacijos dėl ugdymo karjerai programos įgyvendinimo bendrojo ugdymo mokyklose aprašytos 3 lentelėje;

32.2. planuodama ugdymo karjerai programos įgyvendinimą, mokykla išsiaiškina mokyklos bendruomenės su karjeros paslaugų teikimu susijusius poreikius ir mokyklos ugdymo plane, profesinio mokymo plane, kituose veiklos planavimo dokumentuose nusistato prioritetines karjeros kompetencijų

ugdymo(si) kryptis, siektinus rezultatus, įgyvendinimo būdus. Siekdami užtikrinti ugdymo karjerai programos kaip visumos įgyvendinimą, karjeros koordinatoriai ir karjeros konsultantai kartu su mokyklos bendruomene (ypač ekonomikos, psichologijos, etikos, technologijų ir kt. mokytojais) derina šios programos įgyvendinimą;

32.3. visos mokyklos įgyvendinamos su karjeros kompetencijų ugdymu susijusios iniciatyvos, neformaliojo švietimo programos, prevencinės programos ir kitos veiklos turi derėti ir neprieštarauti ugdymo karjerai programos nuostatom. Mokyklose įgyvendinamos prevencinės programos turi integraliai prisidėti prie ugdymo karjerai programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo;

32.4. pradiniam ugdyme ugdymą karjerai rekomenduojama integruoti į pasaulio pažinimo dalyką, kitų dalykų turinį ir neformalųjį švietimą;

32.5. pagrindiniame ir viduriniame ugdyme ugdymą karjerai rekomenduojama integruoti į visų dalykų programų turinį, neformalųjį švietimą, taip pat 5–8, 9–10 ir 11–12 klasėse ugdymui karjerai bent vienais mokslo metais skirti ugdymo karjerai programos visumą apimanti, specialų karjeros kursą/dalyką/modulį (toliau – karjeros kursas), kuris gali būti organizuojamas privalomų ar(ir) pasirenkamų pamokų, seminarų forma arba(ir) pažintinei, kūrybinei, meninei, socialinei ir kitoms veikloms skirtų dienų metu;

32.6. ugdymo karjerai integravimas turėtų būti intensyvesnis į dalykus, tiesiogiai susijusius su karjeros kompetencijų ugdymu, taip pat dalykus, kuriems skiriama daugiau mokymo laiko. Detalesnę integravimo planą pasirengia mokyklos bendruomenė, laikydama ugdymo karjerai programos;

32.7. karjeros kompetencijoms ugdyti mokykloje rekomenduojama taikyti įvairius aktyvaus ugdymo metodus (pvz., diskusijas, praktines užduotis, mokomąsias bendroves, žaidimus, filmų ir knygų pristatymus ir aptarimus ir kt.);

32.8. ugdymui karjerai skirtą karjeros kursą turėtų vesti karjeros specialistas(ai), turintis geriausias tam reikalingas kompetencijas, aprašytas Modelio 84–85 punktuose, gebantis organizuoti ir vadovauti ugdymo procesui;

32.9. organizuojant mokinių ugdymą karjerai svarbu šviesti tėvus mokinių karjeros plėtojimo klausimais, skatinti mokinius padėti bendraamžiams planuoti karjerą, panaudoti neformaliojo ugdymo būrelius karjeros kompetencijoms ugdyti, skatinti įvairias verslumo ugdymo formas bei kt.

	Bendrojo ugdymo programos:			
	pradinio ugdymo programa (1–4 klasių mokiniams)	pagrindinio ugdymo programos pirmoji dalis (5–8 klasių mokiniams)	pagrindinio ugdymo programos antroji dalis (9–10 klasių mokiniams)	vidurinio ugdymo programa (11–12 klasių mokiniams)
Rekomenduojamas karjeros kompetencijų ugdymo integravimas į dalykų programų turinį	Karjeros kompetencijų ugdymas integruojamas į pasaulio pažinimo dalyką ir kitus dalykus	Karjeros kompetencijų ugdymas integruojamas į visų dalykų programų turinį (ypač etikos, technologijų ir kt.)	Karjeros kompetencijų ugdymas integruojamas į visų dalykų programų turinį (ypač ekonomikos, psichologijos, etikos, technologijų ir kt.)	Karjeros kompetencijų ugdymas integruojamas į visų dalykų (ypač pasirenkamuose ir/ar privalomuose ekonomikos, psichologijos, etikos, technologijų ir kt.)
Rekomenduojama ugdymo karjerai kaip atskiro karjeros kurso apimtis	Bendra apimtis mokslo metams – ne mažesne kaip 5 val.	5–8 klasių karjeros ugdymo programos apimtis (be profesinio veiklinimo) ne mažesne kaip –	9–10 kl. karjeros ugdymo programos apimtis – ne mažesne kaip 32 val. per	11–12 kl. karjeros ugdymo programos apimtis – ne mažesne kaip 32 val. per dvejus metus

		40 val. per 4 metus	dvejus metus	
Karjeros kompetencijų ugdymo lygis	1 lygis	2 lygis	3 lygis	4 lygis
Paslaugos teikėjai	Mokytojai	Mokytojai, karjeros specialistai	Mokytojai, karjeros specialistai	Mokytojai, karjeros specialistai

3 lentelė. Rekomendacijos dėl ugdymo karjerai programos įgyvendinimo bendrojo ugdymo mokyklose

33. Ugdymo karjerai uždaviniai profesinio mokymo įstaigose:

33.1. skatinti mokinius pažinti ir suprasti savo asmenybės savybes, interesus, gabumus, kompetencijas ir jų sąsajas su karjera;

33.2. plėtoti supratimą apie darbo pasaulį ir karjerą;

33.3. gilinti gebėjimą analizuoti darbo rinkos padėtį ir ateities tendencijas;

33.4. ugdyti pozityvią nuostatą mokymosi ir darbo (karjeros) atžvilgiu;

33.5. formuoti ir tobulinti įsidarbinimo įgūdžius;

33.6. užtikrinti karjeros kompetencijų ugdymo tęstinumą atsižvelgiant į mokinio patirtį, įgytą formalioju, neformalioju ugdymu bei savišvieta.

34. Ugdymo karjerai organizavimas profesinio mokymo įstaigose:

34.1. profesinio mokymo įstaigos, vykdydamos mokinių ugdymą karjerai, įgyvendina švietimo ir mokslo ministro tvirtinamą ugdymui karjerai programą, vadovaujasi bendraisiais ugdymo planais ir/ar bendraisiais profesinio mokymo planais, tvirtinamais švietimo ir mokslo ministro, profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašu ir kitais šią sritį reglamentuojančiais dokumentais. Rekomendacijos dėl ugdymo karjerai programos įgyvendinimo profesinio mokymo įstaigose aprašytos 4 lentelėje;

34.2. karjeros kompetencijų ugdymo ir įgyvendinimo formas derina profesinio mokymo įstaigos bendruomenė ir socialiniai partneriai;

34.3. išnaudojant mokymo proceso lankstumo galimybes, ugdymą karjerai rekomenduojama integruoti į ekonomikos ir verslo pagrindų dalyko programą ir į profesinį mokymą, pagrindinio ar vidurinio ugdymo programų dalykų turinį derinant formalųjį mokymą su įvairiomis neformaliojo švietimo formomis. Ugdymo karjerai integravimas turėtų būti intensyvesnis į dalykus tiesiogiai susijusius su karjeros kompetencijų ugdymu, taip pat dalykus, kuriems skiriama daugiau mokymo laiko. Detalesnį integravimo planą rengia mokyklos bendruomenė;

34.4. ugdymo karjerai programą profesinio mokymo įstaigoje rekomenduojama siūlyti mokiniui rinktis kaip laisvai pasirenkamąjį dalyką/modulį;

34.5. karjeros kompetencijoms ugdyti mokykloje rekomenduojama taikyti įvairias aktyvaus ugdymo metodus (pvz., seminarus, diskusijas, praktines užduotis, mokomasias bendroves, žaidimus ir kt.);

34.6. ugdymui karjerai skirtą karjeros kursą turėtų vesti karjeros specialistas(ai), turintis geriausias tam reikalingas kompetencijas, aprašytas Modelio 84–85 punktuose, gebantis organizuoti ir vadovauti ugdymo procesui;

34.7. mokiniams, kurie profesinio mokymo įstaigose mokosi tik pagal pagrindinio ugdymo programos antrąją dalį, karjeros kompetencijų ugdymas gali būti integruojamas į ikiprofesinį mokymą, kuriam skiriamos pagrindinio ugdymo programos antroje dalyje numatytos technologijų dalyko valandos;

34.8. pertvarkius profesinio mokymo programas į modulines ir įvedus kreditų sistemą, rekomenduojama, kad mokinys, kuris mokosi pagal profesinio mokymo programą, per visą savo mokymosi laikotarpį surinktų nustatytą karjeros kompetencijoms ugdyti skirtų kreditų skaičių (1–2 kreditai), atsižvelgiant į programos trukmę.

34.9. organizuojant mokinių ugdymą karjerai svarbu šviesti mokyklos bendruomenę mokinių karjeros plėtojimo klausimais, skatinti mokinius padėti bendraamžiams planuoti karjerą, panaudoti neformaliojo švietimo veiklas karjeros kompetencijoms ugdyti, skatinti įvairias verslumo ugdymo formas ir kt.

	Profesinio mokymo programos:			
	profesinio mokymo programa, skirta asmenims, neturintiems pagrindinio išsilavinimo	profesinio mokymo programa, skirta asmenims, turintiems pagrindinį išsilavinimą ir siekiantiems įgyti tik kvalifikaciją	profesinio mokymo programa, skirta asmenims, siekiantiems kartu su kvalifikacija įgyti ir vidurinį išsilavinimą	profesinio mokymo programa, skirta asmenims, turintiems vidurinį išsilavinimą, bei suaugusiesiems, siekiantiems įgyti arba tobulinti turimą profesinę kvalifikaciją
Rekomenduojamas karjeros kompetencijų integravimas į dalykus	Karjeros kompetencijų ugdymas integruojamas į profesinio mokymo dalyko – ekonomikos ir verslo pagrindų – turinį ir kitus dalykus	Karjeros kompetencijų ugdymas integruojamas į profesinio mokymo dalyko – ekonomikos ir verslo pagrindų – turinį ir kitus dalykus	Karjeros kompetencijų ugdymas integruojamas į ekonomikos ir verslo pagrindų dalyko turinį ir kitus dalykus	Karjeros kompetencijų ugdymas integruojamas į ekonomikos ir verslo pagrindų dalyko turinį ir kitus dalykus
Rekomenduojama ugdymo karjerai kaip atskiro karjeros kurso apimtis	Karjeros kompetencijų ugdymui skiriama 20 val.	Karjeros kompetencijų ugdymui skiriama 20 val.	Karjeros kompetencijų ugdymui skiriama 20 val.	Karjeros kompetencijų ugdymui skiriama 6–8 val.
Karjeros kompetencijų ugdymo lygis	3 lygis	3 lygis	4 lygis	4 lygis
Paslaugos teikėjai	Bendrojo ugdymo dalykų, profesijos mokytojai; karjeros specialistai	Profesijos mokytojai, karjeros specialistai	Bendrojo ugdymo dalykų, profesijos mokytojai; karjeros specialistai	Profesijos mokytojai; karjeros specialistai

4 lentelė. Rekomendacijos dėl ugdymo karjerai programos įgyvendinimo profesinio mokymo įstaigose

35. **Karjeros konsultavimo tikslas** – padėti mokiniui analizuoti karjeros problemas, įveikti sprendimų priėmimo sunkumus, įgyvendinti priimtą sprendimą, suteikti mokiniui reikalingą pagalbą mokymosi, darbo paieškos ir kitais su karjera susijusiais klausimais.

36. **Karjeros konsultavimo uždaviniai:**

36.1. padėti spręsti karjeros problemas, susijusias su asmeniniais, socialiniais, sveikatos, psichologiniais ir kitais veiksniais, arba patarti kreiptis į kitus specialistus;

36.2. padėti spręsti klausimus, susijusius su karjeros planavimu – mokymusi (individualaus ugdymo plano arba mokymo plano sudarymas, švietimo teikėjo, mokymosi ar studijų krypties, mokymosi formų rinkimasis) ir profesinės veiklos rinkimusi;

36.3. suteikti galių mokiniui veiksmingai kelti karjeros ir (ar) gyvenimo tikslus ir rasti adekvatų būdą juos įgyvendinti;

36.4. suteikti mokiniui galių veiksmingai priimti sprendimus, susijusius su karjera – sprendimais dėl mokymosi, saviraiškos, darbo;

36.5. padėti mokiniui stiprinti savo sąmoningumą, motyvaciją ir atsakomybę už sprendimus;

36.6. padėti mokiniui geriau pažinti, įvertinti ir aptarti individualias savybes, galinčias turėti įtakos karjerai (mokymuisi įvairiose pakopose, darbui);

36.7. patarti darbo paieškos klausimais;

36.8. palengvinti perėjimą iš vienos mokymosi aplinkos į kitą (pvz., iš bendrojo ugdymo mokyklos į aukštąjį mokslą arba iš profesinio mokymo į darbo rinką).

37. Karjeros konsultavimo organizavimas mokyklose:

37.1. visi mokiniai turi teisę mokyklos nustatyta tvarka gauti karjeros konsultacijas;

37.2. karjeros konsultacijų metu taip pat padedama sudaryti mokinio karjeros planą/karjeros kompetencijų ir pasiekimų aplanką (angl. portfolio) ir jis periodiškai aptariamas;

37.3. esant ribotiems karjeros konsultavimo ištekliams karjeros konsultavimo paslaugos paskirstomos atsižvelgiant į mokinių pasirengimo lygį, nustatomą įvertinant mokinius ir/arba tiriant mokinių karjeros paslaugų poreikius:

37.3.1. mokiniams, kurių pasirengimo lygis priimti karjeros sprendimus ir spręsti karjeros problemas yra žemas, siūlomos individualaus ir(ar) grupinio konsultavimo paslaugos (remiantis tyrimų duomenimis, individualaus konsultavimo poreikis gali svyruoti nuo 10 proc. iki 50 proc.);

37.3.2. mokiniams, kurių pasirengimo lygis priimti karjeros sprendimus ir spręsti karjeros problemas yra vidutinis, siūlomos trumpalaikės karjeros konsultanto, mokyklos psichologo arba kitų specialistų paslaugos. Su mokiniams aptariamos pagrindinės karjeros problemos, taip pat gali būti organizuojamos papildomos grupinio konsultavimo sesijos;

37.3.3. mokiniams, kurių pasirengimo lygis priimti karjeros sprendimus ir spręsti karjeros problemas yra aukštas, teikiama sąlyginai mažiau konsultacijų (jei yra riboti karjeros konsultavimo ištekliai), jie skatinami daugiau veikti savarankiškai;

37.3.4. bet kuriuo atveju rekomenduojama, kad kiekvienas mokinytis (bent nuo 7 klasės) ne mažiau kaip kartą per pusmetį turėtų aptarti savo mokymąsi ar(ir) karjeros planą su karjeros specialistu arba kitu tam pasirengusiu, mokinio pasirinktu mokytoju arba švietimo pagalbos specialistu.

37.3.5. esant poreikiui ir galimybėms teikiama karjeros konsultacijos virtualioje erdvėje.

38. Karjeros informavimo tikslas – sudaryti sąlygas mokiniams gauti ir aptarti informaciją apie mokymąsi ir darbo galimybes (panaudojant informacines sistemas ir kitas priemones – pažintinius vizitus, renginius, ekskursijas, susitikimus su švietimo įstaigų atstovais, darbdaviais ir kitais asmenimis).

39. Karjeros informavimo uždaviniai:

39.1. rinkti ir sisteminti tikslinių grupių poreikius atitinkančią karjerai aktualią informaciją, padaryti ją prieinamą mokiniams;

39.2. informuoti apie mokymąsi ir studijas toje pačioje ir aukštesnėje pakopoje, švietimo teikėjus ir jų vykdomas mokymo ir studijų programas, mokymo formas, įgyjamas kompetencijas ir kvalifikacijas, mokymosi sąlygas, priėmimo taisykles;

39.3. informuoti apie profesinės veiklos ir užimtumo sritis, darbo rinką ir jos pokyčių prognozes (kvalifikacijų paklausą, atlyginimus);

39.4. informuoti apie įgyjamų kvalifikacijų ir profesijų sąsajas, kvalifikacijas, kvalifikacijų įgijimo, tobulinimo ir persikvalifikavimo galimybes;

39.5. informuoti apie įsidarbinimo ir profesinės karjeros galimybes;

39.6. informuoti apie Atvirą informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemą (AIKOS), kitas karjerai planuoti aktualias informacines sistemas ir informacijos šaltinius;

39.7. informuoti apie karjeros paslaugas teikiančias institucijas.

40. Profesinio veiklinimo tikslas – padėti mokiniams aktyviai pažinti įvairias užimtumo sritis, profesijų ypatumus ir karjeros galimybes, realioje veikloje perimti ir plėtoti žinias, gebėjimus ir nuostatas, naudingas būsimai karjerai, kaupti darbo patirtį, ugdytis profesinę motyvaciją bei planuoti būsimą karjerą.

41. Profesinio veiklinimo uždaviniai:

41.1. organizuoti darbo veiklos stebėjimą bei praktinę veiklą įmonėse, įstaigose arba virtualioje erdvėje, praktinį mokymą, įgytos patirties aptarimą ir kt.;

41.2. padėti formuoti tolesnio mokymosi kryptį pagal įgytą patirtį;

41.3. plėtoti mokinių žinias ir sampratą apie ūkio šakas ir sektorius, įmones, įstaigas, ekonomiką ir finansus;

41.4. padėti pritaikyti mokinių žinias ir gebėjimus darbo aplinkoje;

41.5. skatinti mokinius tirti karjeros galimybes;

41.6. padėti mokiniams įgyti realaus darbo patirtį;

41.7. stiprinti mokinių teigiamą nuostatą mokymosi visą gyvenimą atžvilgiu.

42. **Karjeros informavimo ir profesinio veiklinimo organizavimas mokyklose:**

42.1. remdamasi rekomendacijomis bendrojo ugdymo mokyklos bendruomenė susitaria dėl karjeros informavimo ir profesinio veiklinimo organizavimo;

42.2. **išskiriamos šios pagrindinės karjeros informavimo ir profesinio veiklinimo formos:**

42.2.1. elektroniniu ir kitais rašytiniais būdais teikiama karjeros plėtojimui aktuali informacija (pvz., apie mokyklos teikiamas mokymosi galimybes ir sąlygas, nuorodos į geriausias tam skirtas interneto puslapius) mokyklos interneto svetainėje;

42.2.2. ugdymo proceso metu mokytojų žodžiu perteikiama karjeros informacija;

42.2.3. karjeros informavimui skirti renginiai mokykloje;

42.2.4. profesinio veiklinimo patyriminiai vizitai (įmonėse, įstaigose, mokyklose, sektoriniuose centruose, ir kt.), kurių metu mokiniai susipažįsta su tam tikra profesija ir patys realiai išbando bent kelis svarbiausius profesijos ar veiklos aspektus;

42.2.5. intensyvus profesinis veiklinimas – praktikos, darbas pagal sutartį, su profesine veikla susiję neformaliojo švietimo užsiėmimai ir panašios formos, kai mokinys daugiau nei tris dienas tiesiogiai dalyvauja kokios nors organizacijos veikloje;

42.2.6. profesinio veiklinimo informaciniai vizitai (įmonėse, įstaigose, mokyklose, sektoriniuose centruose, susitikimai su skirtingų profesijų atstovais bei kt.);

42.2.7. aktyvus susipažinimas su veiklos pasauliu vyksta ir neformaliajame švietime;

42.3. **siekiant realaus susipažinimo su darbo ir profesijų pasauliu kiekvienas mokinys turėtų:**

42.3.1. mokantis pagal pagrindinio ugdymo programą ne mažiau kaip vienus metus dalyvauti (lankyti) pasirinkto neformaliojo vaikų švietimo užsiėmimus;

42.3.2. mokantis pagal pagrindinio ugdymo programą profesinio veiklinimo patyriminio vizito arba intensyvaus profesinio veiklinimo forma susipažinti su ne mažiau kaip penkiomis profesijomis ir penkiomis mokymo įstaigomis (bent po vieną profesinio mokymo įstaigą, universitetu ir kolegija);

42.3.3. mokantis pagal vidurinio ugdymo arba profesinio mokymo programą (išskyrus atvejus, kai mokinys jau turi vidurinį išsilavinimą) profesinio veiklinimo patyriminio vizito arba intensyvaus profesinio veiklinimo forma susipažinti su ne mažiau kaip 5 profesijomis ir 5 mokymo įstaigomis (bent po vieną iš profesinio mokymo įstaigų, universitetų ir kolegijų);

42.4. profesinis veiklinimas gali būti organizuojamas panaudojant ugdymo procesui (pvz., technologijų dalykui, pažintinei, kultūrinei, meninei, kūrybinei, praktinei, socialinei ir kt. veiklai) skirtas valandas, taip pat ir kitu mokinių pasirinktu metu;

42.5. mokykloms organizuojant profesinį veiklinimą talkins karjeros paslaugoms koordinuoti ir teikti Švietimo ir mokslo ministerijos įgaliota institucija (toliau – ŠMM įgaliota institucija);

42.6. organizuojant profesinį veiklinimą svarbu pasitelkti neformaliojo švietimo teikėjus;

42.7. profesinio mokymo įstaigose profesinis veiklinimas organizuojamas mokiniams, kurie mokosi pagal visas profesinio mokymo programas;

42.8. mokiniams, kurie profesinio mokymo įstaigose mokosi tik pagal pagrindinio ugdymo programos antrąją dalį, profesinis veiklinimas derinamas su ikiprofesiniu mokymu, kultūrine, menine kūrybine, praktine, socialine veikla, neformaliuoju švietimu ir kt.

43. **Karjeros į(si)vertinimo priemonių tikslas** – padėti mokiniui pažinti savo individualias savybes, galinčias turėti įtakos karjerai, karjeros ypatumus ir/ar karjeros kompetencijas taikant įvairias vertinimo ir įsivertinimo priemones, skirtas rinkti ir teikti adekvačius duomenis.

44. Su karjeros paslaugomis tiesiogiai susiję karjeros į(si)vertinimui ir darbo paieškai skirti priemonių tikslai, uždaviniai ir organizavimo principai aprašyti Modelio 45–49 punktuose.

45. **Karjeros į(si)vertinimo uždaviniai:**

45.1. atpažinti mokinio kognityvines, asmenybės, psichologines ir kitas individualias savybes ir priskirti jas tam tikrai kategorijai. Ši informacija gali būti naudinga pa(si)renkant mokiniui mokymo(si)

programą, apsisprendžiant dėl kvalifikacijos tobulinimosi kryptį ir būdų, per(si)kvalifikuojant, karjeros sprendimui pasirinkti ir/ar pagrįsti;

45.2. padėti nustatyti mokinio turimų karjeros kompetencijų lygį;

45.3. apibūdinti, išsiaiškinti mokinio galias ir sunkumus ir atsižvelgti į juos planuojant karjerą;

45.4. numatyti, remiantis tyrimo rezultatais prognozuoti vertinamų individualių savybių stabilumą, raidos eigą ir darbo / mokymosi perspektyvas;

45.5. sudaryti sąlygas priimti racionalius sprendimus ir tinkamiausias priemones tam tikroms individualioms savybėms tobulinti, koreguoti, jei tyrimo rezultatais grindžiamas jų reikalingumas;

45.6. įvertinti karjerai svarbius mokinio veiksnius (branda, patirtų traumų padariniai, kalbinės ir kultūrinės aplinkos pakeitimo pasekmės ir kt.), galinčius turėti įtakos kognityvinės, emocinės, psichosocialinės raidos pokyčiams.

46. Įvertinimui naudojami validūs, standartizuoti įvertinimo instrumentai, reikalaujantys tinkamo pasirengimo ar atitikties specialioms reikalavimams, o įsivertimui naudojami tam pritaikyti paprastesni instrumentai. Karjeros į(si)vertinimo priemonės organizuojamos derinant jas su karjeros konsultavimo ar ugdymo karjerai paslaugomis ir dažnai yra integrali jų dalis.

47. **Darbo paieškos priemonių tikslas** – padėti mokiniams įgyti darbo paieškos įgūdžių ir/ar susirasti savo poreikius atitinkančią praktikos ir/ar darbo vietą.

48. **Darbo paieškos uždaviniai:**

48.1. padėti mokiniams įgyti ir tobulinti darbo paieškos gebėjimus (nusistatyti darbo paieškos tikslus, naudoti įvairius darbo paieškos metodus, pristatyti save žodžiu ir raštu potencialiems darbdaviams, dalyvauti darbo pokalbyje ir pan.);

48.2. patarti ir kitaip pagal galimybes padėti susirasti asmens poreikius atitinkančią praktikos ir/ar darbo vietą;

48.3. skatinti mokinius domėtis, tirti darbo rinką ir identifikuoti įsidarbinimo galimybes;

48.4. formuoti teigiamas nuostatas darbo, darbinės patirties įgijimo ir įsidarbinimo atžvilgiu.

48.5. skatinti bendradarbiavimą tarp mokymo įstaigų ir organizacijų kuriant mokinių poreikius bei galimybes atitinkančias praktikos ir įsidarbinimo galimybes.

49. Darbo paieškos priemonės papildo karjeros konsultavimo ar ugdymo karjerai paslaugas, derinamos su jomis ir dažnai yra integrali jų dalis. Šioms priemonėms daugiau dėmesio skiriama dirbant su mokiniais, kurie mokosi pagal profesinio mokymo programas.

IV. KARJEROS PASLAUGŲ SISTEMOS DALYVIAI IR JŲ FUNKCIJOS

50. Mokiniais teikiamų karjeros paslaugų sistemos **dalyviai yra** institucijos ir įstaigos, tiesiogiai ir netiesiogiai dalyvaujančios šių paslaugų teikime ir stebėsenoje, organizuojančios ir koordinuojančios jų teikimą, prižiūrinčios kokybę, užtikrinančios paslaugoms teikti svarbių paslaugų ir priemonių teikimą bei kt.

51. Pagrindinė švietimo įstaiga, teikianti karjeros paslaugas jose besimokantiems mokiniais, yra mokykla.

52. **Mokyklos** funkcijos karjeros paslaugų sistemoje – organizuoti ir užtikrinti karjeros paslaugų teikimą mokiniais bei šių paslaugų stebėseną:

52.1. vykdyti mokinių ugdymą karjerai atsižvelgiant į mokinių amžiaus tarpsnio ypatumus; įgyvendinti ugdymui karjerai skirtą programą;

52.2. vykdyti mokinių profesinį informavimą; organizuoti profesinį veiklinimą;

52.3. vykdyti mokinių profesinį konsultavimą (individualų ir grupinį); patarti darbo paieškos klausimais (mokyklose, vykdančiose profesinio mokymo programas);

52.4. organizuoti į(si)vertinimo ir darbo paieškos priemones mokiniams;

52.5. **imtis būtinų karjeros paslaugų organizacinių veiksmų:**

52.5.1. tirti mokinių karjeros paslaugų poreikius, vertinti jų karjeros kompetencijas;

52.5.2. organizuoti su ugdymu karjerai suderintas kultūrinę, meninę, pažintinę ir kitas veiklas bei neformalųjį švietimą;

52.5.3. skirti asmenį, kuris vadovautų ugdymui karjerai, profesiniam informavimui ir profesiniam konsultavimui skirtos mokyklos specialistų, klasės (-ių) ar grupės (-ių) kuratorių, įvairių dalykų

mokytojų, profesijos mokytojų, socialinių pedagogų, mokyklos psichologų ir kitų švietimo pagalbą teikiančių specialistų grupės darbui, koordinuotų ir vykdytų susijusias veiklas; sudaryti sąlygas šiame punkte išvardytiems asmenims įgyti karjeros paslaugoms vykdyti reikalingų kompetencijų ir tobulinti atitinkamą kvalifikaciją;

52.5.4. karjeros paslaugų teikimo procese pasitelkti mokyklos bendruomenę (ypatingas vaidmuo teikiamas mokinių tėvams/globėjams/rūpintojams), darbdavius ir jų organizacijas, kitus socialinius partnerius, kitus karjeros paslaugų teikėjus, visuomenines organizacijas, rėmėjus ir kitas suinteresuotas grupes; bendradarbiauti su ŠMM įgaliota institucija ir sudaryti sąlygas jos karjeros specialistams teikti karjeros paslaugas mokykloje;

52.5.5. karjeros paslaugoms mokykloje koordinuoti ir atskiroms veikloms vykdyti (individualioms konsultacijoms, mokymams), informavimui skirtai medžiagai ir priemonėms laikyti mokykloje skirti šioms veikloms pritaikytas patalpas; Šiam tikslui gali būti naudojamos Profesinio informavimo taškui (PIT) skirtos patalpos;

52.5.6. užtikrinti pakankamus išteklius, reikalingus karjeros paslaugoms teikti;

52.5.7. pasitelkti švietimo pagalbos ir kitas įstaigas ar asmenis (sudarant paslaugų teikimo sutartis), turinčius tinkamų kompetencijų specialistų, siekiant užtikrinti mokinių poreikius atitinkančias karjeros paslaugas;

52.5.8. užtikrinti, kad kiekvienas mokykloje besimokantis mokinys žinotų, kur, kada ir kaip gali gauti karjeros paslaugas;

52.5.9. organizuoti ir vykdyti mokiniams teikiamų karjeros paslaugų stebėseną mokykloje – kaupti ir teikti pirminę informaciją apie karjeros paslaugas mokykloje;

52.5.10. nuolat vykdyti karjeros paslaugų savianalizę, siekiant didesnio naudingumo mokiniui ir visuomenei;

52.5.11. periodiškai teikti stebėsenos duomenimis pagrįstą ataskaitą apie karjeros paslaugų sistemos mokykloje funkcionavimą mokyklos bendruomenei, savivaldybių administracijai ir ŠMM įgaliotai institucijai.

53. Karjeros paslaugas turėtų gauti kiekvienas mokinys. Kiekviena mokykla atsako už kokybiškų karjeros paslaugų teikimą kiekvienam mokiniui.

54. **Švietimo ir mokslo ministerijos įgaliotos institucijos** funkcijos karjeros paslaugų sistemoje – koordinuoti ir vykdyti mokinių karjeros paslaugų teikimą visoje šalyje:

54.1. teikti metodinę pagalbą ir konsultacijas mokykloms ir švietimo pagalbos įstaigoms dėl karjeros paslaugų teikimo;

55. rengti mokinių karjeros paslaugų poreikio ir kompetencijų įvertinimo priemones;

55.1. teikti karjeros paslaugas mokiniams organizuojanti savo karjeros specialistų darbą ir savo institucijoje;

55.2. skatinti ir koordinuoti profesinio veiklinimo iniciatyvas šalyje;

55.3. užtikrinti šiuolaikiškų metodinių ir informacinių priemonių, reikalingų karjeros paslaugoms teikti ir mokinių karjerai plėtoti, prieinamumą, taip pat tirti jų poreikius ir pasiūlą, esant priemonių trūkumui inicijuoti jų rengimą (adaptavimą, įgijimą, sukūrimą) ir platinimą mokykloms, užtikrinti išsamios informacijos apie esamas priemones teikimą;

55.4. dalyvauti mokyklų ir švietimo pagalbos įstaigų pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo procesuose karjeros paslaugų srityje: tirti kvalifikacijos tobulinimo poreikius ir pasiūlą, esant poreikiui vykdyti mokymus, inicijuoti mokymo programų rengimą, atnaujinimą;

55.5. kartu su Švietimo informacinių technologijų centru užtikrinti kokybiškos karjeros planavimui skirtos informacijos, taip pat paslaugų ir priemonių teikimą vartotojams Atviroje informavimo, konsultavimo ir orientavimo informacinėje sistemoje (AIKOS);

55.6. dalyvauti vykdam mokiniams teikiamų karjeros paslaugų stebėseną valstybės lygmeniu – rinkti duomenis, atlikti duomenų, rodiklių ir analitinės informacijos poreikių tyrimus, rengti ir skelbti duomenų ir rodiklių analizes, apžvalgas, ataskaitas, siūlymus;

55.7. padėti mokykloms diegti karjeros paslaugų inovacijas;

55.8. bendradarbiauti su Lietuvos ir užsienio institucijomis, užsiimančiomis karjeros paslaugų teikimu ar tobulinimu.

56. **Savivaldybės vykdomosios institucijos** funkcijos karjeros paslaugų sistemoje – koordinuoti karjeros paslaugų teikimą savivaldybės teritorijoje esančių mokyklų mokiniams:

57. konsultuoti savivaldybės švietimo įstaigų ir jos teritorijoje esančių nevalstybinių švietimo įstaigų vadovus, mokytojus, karjeros paslaugas teikiančius specialistus, mokyklų bendruomenes karjeros paslaugų teikimo klausimais, kurie susiję su savivaldybės vykdomosios institucijos funkcijomis;

57.1. skirti karjeros paslaugų koordinatorių⁷ savivaldybės teritorijoje;

57.2. prireikus deleguoti kitoms savivaldybės įstaigoms dalies savo funkcijų vykdymą;

57.3. užtikrinti, kad būtų sudarytos sąlygos ŠMM įgaliotos institucijos karjeros specialistams veikti savivaldybės mokyklose;

57.4. prireikus inicijuoti profesinio orientavimo centro (-ų) arba švietimo pagalbos tarnybos (-ų) steigimą (viena arba kartu su kitomis savivaldybėmis), kurios teiktų karjeros paslaugas mokiniams ir nesimokantiems asmenims (iki 21 metų), arba teisės aktų nustatyta tvarka pirkti šias paslaugas, jei tai tikslinga siekiant tinkamai organizuoti karjeros paslaugas mokiniams;

57.5. organizuoti ir vykdyti mokinių karjeros paslaugų stebėseną savivaldybės teritorijoje: teikti ir analizuoti stebėsenos duomenis.

57.6. inicijuoti karjeros paslaugų tobulinimą remiantis stebėsenos rezultatais;

57.7. kita.

58. **Švietimo ir mokslo ministerijos** funkcijos karjeros paslaugų sistemoje:

58.1. dalyvauti kuriant karjeros paslaugų teikimo politiką švietimo srityje, inicijuoti atitinkamų teisės aktų ir planavimo dokumentų rengimą, kontroliuoti jų įgyvendinimą;

58.2. nustatyti karjeros paslaugų teikimo prioritetines kryptis remiantis karjeros paslaugų stebėsenos rezultatais;

58.3. prižiūrėti mokiniams teikiamas karjeros paslaugas ir jų kokybę;

58.4. organizuoti ir vykdyti karjeros paslaugų proceso, rezultatų ir kitų aspektų stebėseną;

58.5. įgalioti pavaldžią instituciją, turinčią karjeros paslaugų organizavimo ir teikimo patirties, atitinkamą infrastruktūrą ir specialistų, vykdyti mokiniams teikiamų paslaugų koordinavimo ir vykdymo visoje šalyje, taip pat karjeros specialistų rengimo ir jų metodinio aprūpinimo bei kitas susijusias funkcijas;

58.6. užtikrint ministerijos valdomų informacinių sistemų, kurių funkcionavimas svarbus karjeros paslaugoms teikti ir stebėti (pvz., Atvira informavimo, konsultavimo, orientavimo sistema (AIKOS), Švietimo valdymo informacinė sistema ir kt.), palaikymą ir plėtojimą;

58.7. bendradarbiauti su kitomis ministerijomis (Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Ūkio ministerija) ir institucijomis, Lietuvos ir užsienio organizacijomis formuojant ir įgyvendinant strateginius tikslus, susijusius su karjeros paslaugų teikimu;

58.8. vadovauja Specialistų kvalifikacijų žemėlapiu pagal ūkio sektorius rengimui; kartu su Ūkio ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba, Švietimo informacinių technologijų centru, Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centru ir kt. užtikrina, kad būtų vykdoma nuolatinė kvalifikacijų, profesijų, įsidarbinimo stebėseną, atliekamos reguliarios analizės ir nustatomos darbo rinkos tendencijos, įvertinamas joje dalyvaujančių asmenų išsilavinimo atitikimas darbo rinkos poreikiams;

58.9. kita.

59. **Kitų institucijų ir įstaigų**, tiesiogiai ir netiesiogiai dalyvaujančių karjeros paslaugų teikime ir stebėsenoje, organizuojančių ir koordinuojančių jų teikimą, prižiūrinių kokybę, užtikrinančių paslaugoms teikti svarbių paslaugų ir priemonių tiekimą bei kt. **funkcijos ir vaidmuo karjeros paslaugų sistemoje** aprašyti Modelio 60–70 punktuose.

60. **Aukštųjų mokyklų karjeros centrai** teikia karjeros paslaugas jose besimokantiems studentams, taip pat gali teikti karjeros paslaugas mokiniams.

61. **Švietimo pagalbos įstaigos** (pedagoginės psichologinės tarnybos, švietimo pagalbos tarnybos ir kitos) dalyvauja teikiant karjeros paslaugas tiek, kiek tai susiję su šių įstaigų vykdomomis funkcijomis ir prieinamais ištekliais.

⁷ Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos apraše (Žin., 2012, Nr. 82-4284) analogiškai funkcijai aprašyti vartojama sąvoka „profesinio orientavimo koordinatorius savivaldybės teritorijoje“.

62. **Švietimo informacinių technologijų centras** kartu su ŠMM įgaliota institucija ir kitomis įstaigomis užtikrina kokybiškos, sistemingos informacijos apie švietimo galimybes Lietuvoje ir karjerai planuoti skirtų paslaugų ir priemonių teikimą vartotojams Atviroje informavimo, konsultavimo ir orientavimo informacinėje sistemoje (AIKOS), organizuoja ir vykdo profesinio orientavimo stebėsenos sistemos aptarnavimą naudojantis Švietimo valdymo informacinės sistemos galimybėmis.

63. **Visi švietimo teikėjai**, naudodamiesi informacinėmis sistemomis, taip pat tiesiogiai besikreipiantiems asmenims viešai teikia informaciją apie jų teikiamas švietimo galimybes – vykdomas formaliojo ir neformaliojo švietimo programas, jų pasirinkimo galimybes, priėmimo sąlygas, mokamas paslaugas, mokytojų kvalifikaciją, svarbiausius pasiekimus ir kitą informaciją.

64. **Neformaliojo švietimo mokyklos** padeda jose besimokantiems vaikams ir jaunimui pažinti saviraiškos galimybes, įvairias veiklas ir profesijas, individualias savybes, galinčias turėti įtakos karjerai, ir įgyti karjerai svarbių kompetencijų.

65. Švietimo mainų paramos fondas ir jo Euroguidance projektas:

65.1. teikia informacijos apie mokymosi ir kvalifikacijos tobulinimo galimybes Lietuvoje ir Europos Sąjungoje;

65.2. rengia metodinius ir informacinius leidinius apie mobilumo ir kvalifikacijos tobulinimo galimybes;

65.3. organizuoja mokymo seminarus ir konferencijas karjeros paslaugų srityje;

65.4. renka ir teikia informaciją apie Lietuvos ir kitų šalių švietimo bei karjeros informavimo ir konsultavimo sistemas, projektinę veiklą, metodus, gerą patirtį;

65.5. kita.

66. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija:

66.1. dalyvauja kuriant užimtumo rėmimo politiką, inicijuoja atitinkamų teisės aktų ir planavimo dokumentų rengimą, kontroliuoja jų įgyvendinimą;

66.2. organizuoja užimtumo rėmimo priemonių įgyvendinimą ir darbo rinkos paslaugų teikimą;

66.3. nustato informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo prioritetines kryptis darbo rinkos srityje;

66.4. koordinuoja profesinio informavimo ir profesinio konsultavimo paslaugų teikimo veiklą Lietuvos darbo biržos padalinuose ir jų jaunimo darbo centruose;

66.5. organizuoja padėties darbo rinkoje tyrimus ir prognozes;

66.6. kita.

67. Ūkio ministerija:

67.1. dalyvauja kuriant valstybės ūkio (taip pat ir žmogiškųjų išteklių) politiką, inicijuoja atitinkamų teisės aktų ir planavimo dokumentų rengimą, kontroliuoja jų įgyvendinimą;

67.2. organizuoja žmogiškųjų išteklių paklausos darbo rinkoje prognostinius tyrimus ir jų rezultatų sklaidą teikiant karjeros paslaugas;

67.3. kita.

68. Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos:

68.1. organizuoja teritorinių darbo biržų veiklą ir kontroliuoja, kad jos įgyvendina užimtumo rėmimo priemones ir teikia darbo rinkos paslaugas;

68.2. vykdo šalies darbo rinkos stebėseną, vertina padėtį darbo rinkoje, prognozuoja jos pokyčius ir svarsto priemones užimtumo problemoms spręsti;

68.3. kita.

69. Teritorinės darbo biržos (ir jų jaunimo darbo centrai):

69.1. teikia darbo rinkos paslaugas (informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo įdarbinant, individualios užimtumo veiklos planavimo ir kt.) bedarbiams, jaunimui ir kitų tikslinių grupių atstovams;

69.2. kita.

70. Socialiniai partneriai (nevyriausybinės organizacijos, įmonės, verslininkai, savanoriai, asociacijos ir kita), prisidedantys prie karjeros paslaugų teikimo:

70.1. dalijasi savo patirtimi, žiniomis, susijusiomis su karjeros kompetencijų ugdymu (pvz., organizuodami ir dalyvaudami įvairiose veiklinimo formose);

70.2. dalyvauja rengiant karjeros paslaugoms teikti skirtas metodines ir informacines priemones;

70.3. skleidžia informaciją apie karjeros paslaugas;

70.4. kita.

V. KARJEROS PASLAUGŲ TEIKĖJAI IR TEIKIME DALYVAUJANTYS ASMENYS

71. Daugelis mokykloje dirbančių specialistų viena ar kita forma dalyvauja ugdymo karjerai, karjeros informavimo, karjeros konsultavimo paslaugų mokykloje teikime.

72. Išskirtinos tokios pagrindinės grupės karjeros paslaugų ir priemonių mokykloje teikime dalyvaujančių asmenų grupės:

72.1. **karjeros specialistai** – karjeros konsultantai, karjeros koordinatoriai – tinkamą karjeros paslaugų teikimo kompetenciją turintys specialistai, kuriems šių paslaugų teikimas ir su jomis susijusios veiklos sudaro reikšmingą (paprastai pagrindinę) atliekamų darbo funkcijų dalį;

72.2. **su karjeros paslaugų teikimu susiję specialistai** – mokyklų psichologai, socialiniai pedagogai, dalykų (ypač ekonomikos, ekonomikos ir verslo pagrindų, psichologijos, technologijų ir etikos) mokytojai – kurių veikla artimai susijusi su karjeros paslaugų teikimu, bet kurių pagrindinės funkcijos nėra karjeros paslaugų teikimas. Jie talkina karjeros konsultantui ir karjeros koordinatoriui teikiant karjeros paslaugas;

72.3. **mokytojai** – visi bendrojo ugdymo dalykų mokytojai ir profesijos mokytojai;

72.4. **mokiniai.**

73. Kiti karjeros paslaugų teikime aktyviai dalyvaujantys asmenys, kurie įvairiomis formomis prisideda prie karjeros paslaugų teikimo ir jų tobulinimo, skleidžia gerą patirtį:

73.1. mokinių tėvai;

73.2. mokyklų administracijos nariai;

73.3. socialiniai partneriai;

73.4. savanoriai;

73.5. karjeros (profesinio orientavimo) paslaugų koordinatoriai savivaldybėse, kurie rūpinasi šių paslaugų koordinavimu ir stebėseną savivaldybės teritorijoje.

74. Plėtojant karjeros paslaugų sistemą ypatingai svarbus yra:

74.1. mokinių vaidmuo, nes mokiniai tuo pačiu metu yra ne tik tikslinė karjeros paslaugų grupė, bet kartu ir intensyviai vieni iš kitų besimokanti, labai daug informacijos vieni kitiems perteikianti bendruomenė. Mokiniai yra vieni iš svarbiausių (o esant tinkamam palaikymui ir veiksmingiausių) neformalių karjeros paslaugų vieni kitiems teikėjų. Todėl mokinių mokymosi vieni iš kitų, sėkmingo mokymosi partnerystės ir bendradarbiavimo palaikymas, suintensyvinimas yra būtina mokyklos veiklos sritis, kurios rezultatas – karjeros ir kitų kompetencijų ugdymasis. Konkrečius būdus, kaip tai gali būti geriausiai atliekama turėtų pasirinkti mokyklos pasinaudodamos geriausia pasaulio ir Lietuvos patirtimi;

74.2. tėvų vaidmuo, nes jų galimybės ir įtaka vaiko brendimui bendrai, jo nuostatoms, pasitikėjimui savimi, sąmoningumui ir motyvacijai yra didžiausia, tėvai dažnai yra pagrindiniai patarėjai savo vaikams. Todėl įvairus bendradarbiavimas su tėvais, jų įtraukimas ir švietimas, kaip padėti mokiniui kurti savo ateitį yra viena iš veiksmingų mokyklos ir konkrečiai karjeros specialistų veiklos sričių.

75. **Pagrindinės karjeros koordinatoriaus veiklos/funkcijos** (konkrečioje mokykloje):

75.1. teikti karjeros paslaugas (ugdymo karjerai, karjeros informavimo ir profesinio veiklinimo, karjeros konsultavimo) ir priemones (į(si)vertinimo ir darbo paieškos), mokiniams mokykloje – konsultuoti mokinius ir jų grupes karjeros klausimais, kartu su karjeros konsultantu vesti karjeros kursą ar užsiėmimus, organizuoti profesinio veiklinimo renginius ir kitas priemones mokyklos mastu, teikti karjeros plėtojimui reikalingą informaciją mokiniams ir pan. Šiai veiklai/funkcijai atlikti turėtų būti skiriama ne mažiau 70 proc. darbo laiko;

75.2. koordinuoti karjeros paslaugų sistemos veiklą ir plėtojamą savo mokykloje – sudaryti ir vykdyti metinį karjeros paslaugų teikimo planą, koordinuoti šio plano įgyvendinimą, organizuoti darbus ir procesus su kitais mokytojais ir su karjeros paslaugomis susijusiais specialistais padedant jiems integruoti ugdymą karjerai į jų dalykus ir teikti kitas karjeros paslaugas, organizuoti karjeros paslaugų koordinavimo mokykloje darbo grupės veiklą ir pan.;

75.3. koordinuoti ir vykdyti karjeros paslaugų kokybės užtikrinimą ir stebėseną savo mokykloje;

75.4. vykdyti ir kitas su karjeros paslaugomis mokykloje susijusias veiklas, jeigu tai reikalinga sklandžiam karjeros paslaugų sistemos funkcionavimui, atitinka karjeros specialisto veiklos esmę ir netrukdo atlikti pagrindinių funkcijų.

76. Pagrindinės karjeros konsultanto veiklos/funkcijos (jam priskirtose mokyklose):

76.1. konsultuoti karjeros paslaugų teikimo klausimais mokyklų karjeros specialistus, visus mokytojus ir su karjeros paslaugų teikimu susijusius specialistus, mokyklos administraciją – teikti asmenines ir grupines konsultacijas, organizuoti diskusijas, mokymus ir pan.;

76.2. teikti mokiniams karjeros konsultavimo, ugdymo karjerai ir kitas karjeros paslaugas – vesti karjeros kursą ar užsiėmimus, teikti asmenines ir grupines konsultacijas karjeros klausimais mokiniams ir pan.. Šiai veiklai/funkcijai atlikti rekomenduojama skirti ne mažiau 40 proc. darbo laiko;

76.3. inicijuoti ir užtikrinti geriausių karjeros paslaugų teikimo praktikų dalijimąsi ir plėtrą jam priskirtose mokyklose, nuolatinę karjeros paslaugų sistemos tobulinimą ir operatyvų problemų sprendimą;

76.4. koordinuoti priskirtų mokyklų karjeros koordinatorių darbą, kartu su jais rengti mokyklų karjeros paslaugų teikimo planus ir padėti juos įgyvendinti;

76.5. užtikrinti karjeros paslaugų stebėsenos sistemos sklandų veikimą jam priskirtose mokyklose;

76.6. organizuoti ir plėtoti profesiniam veiklinimui reikalingus bendradarbiavimo ryšius su įmonėmis, įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis bei kt. jam priskirtame regione; įtraukti mokyklų partnerius į karjeros paslaugų teikimą mokyklose;

76.7. pagal galimybes teikti karjeros paslaugas asmenims, kuriuos siekiama pritraukti/sugrąžinti į mokymąsi mokyklose (potencialiems mokiniams), kurie tam tikru momentu nėra registruoti konkrečioje mokykloje.

77. Pagrindinės visų mokytojų (ir ypač klasių vadovų/auklėtojų) veiklos/funkcijos karjeros paslaugų srityje:

77.1. integruoja ugdymą karjerai į savo dėstomus dalykus, ugdo karjeros kompetencijas susijusias su savo dėstomu dalyku; ugdo karjerai svarbias bendrąsias kompetencijas;

77.2. pagal savo veiklos sritį tam tikru mastu prisideda prie karjeros specialistams numatytų veiklų/funkcijų atlikimo;

77.3. padeda, skiria ypatingą dėmesį mokiniams, kurių pasirengimo lygis priimti karjeros sprendimus ir spręsti karjeros problemas yra žemas.

78. Pagrindinės mokyklų psichologų veiklos/funkcijos karjeros paslaugų srityje:

78.1. vesdami psichologijos kursą į jį integruoja susijusių karjeros kompetencijų ugdymą;

78.2. vykdo mokinių karjeros įvertinimą specialiomis diagnostinėmis priemonėmis, interpretuoja ir aptaria su mokiniu įvertinimo rezultatus, padeda interpretuoti mokinių įsivertinimo rezultatus;

78.3. teikia asmenines ir grupines konsultacijas, kiek tai susiję su mokinio savęs pažinimu, sprendimų dėl karjeros priėmimu.

79. Karjeros specialistų veiklos organizavimas aprašytas Modelio 80–82 punktuose.

80. Karjeros specialistų pasiskirstymo mokyklose principai:

80.1. rekomenduojama, kad kiekvienoje profesinio mokymo įstaigoje ir kiekvienoje bendrojo ugdymo mokykloje, kurioje yra penkta ar/ir aukštesnės klasės ir kuriose mokinių skaičius viršija nustatytą minimumą (pvz., 100 mokinių), būtų įdarbinamas karjeros koordinatorius. Jo etato dalis turėtų būti proporcinga mokinių skaičiui, įvertinant tai, kad kai kurioms mokinių grupėms reikia daugiau karjeros paslaugų (pvz., 9–12 klasė);

80.2. kiekviena mokykla priskiriama vienam iš karjeros konsultantų (paprastai remiantis teritoriniu principu). Karjeros konsultantas suderintu grafiku dirba (aptarnauja) nuo 2 iki 10 priskirtų mokyklų (jų skaičius priklauso nuo mokinių skaičiaus ir karjeros konsultanto etato dalies);

80.3. rekomenduojama, kad ne mažiau kaip 80 proc. darbo laiko karjeros konsultantas praleistų priskirtose mokyklose, vienoje iš mokyklų jam turi būti suteiktos nuolatinės patalpos.

80.4. rekomenduojama, kad vienam karjeros konsultantui būtų priskirta ne daugiau kaip 3000 mokinių.

81. Karjeros specialistų veiklos koordinavimo, veiksmingumo ir atskaitingumo užtikrinimo pagrindinės nuostatos:

81.1. remdamiesi bendrais karjeros paslaugų sistemos tikslais ir uždaviniais, rekomendacijomis bei konkrečios mokyklos pradine situacija, karjeros koordinatorius kartu su karjeros konsultantu parengia karjeros paslaugų teikimo planą, kuriame suformuluojami trumpesnio ir ilgesnio periodo karjeros paslaugų

plėtojimo tikslai, uždaviniai ir priemonės konkrečioje mokykloje. Šis planas derinamas ir jo įgyvendinimas vėliau periodiškai aptariamas su mokyklos mokytojais, vadovais ir tiesioginiais karjeros specialistų vadovais/darbdaviu;

81.2. karjeros specialistas savo veiklą metu nuolatos pasižymi svarbiausius duomenis (paprastai elektronine forma), reikalingus profesionaliam, duomenimis grįstam veiklų vykdymui ir planavimui. Šiuos duomenis karjeros specialistas sistemingai analizuoja, naudoja teikdamas konkrečias paslaugas, taip pat savo veiklai planuoti ir tobulinti. Dalis šių duomenų tiesiogiai patenka į darbo laiko apskaitos sistemas ir ugdymo karjerai stebėsenos sistemą.

82. Koordinuojant karjeros specialistų veiklą rekomenduojama vadovautis šiais principais:

82.1. karjeros koordinatorius nuolatos derina savo veiklą su karjeros konsultantu, susitaria dėl sistemingos veiklų aptarimo, planavimo tvarkos;

82.2. remiantis pagrindinių karjeros konsultanto ir karjeros koordinatoriaus veiklų/funkcijų aprašymu susitariama dėl veiklų pasidalijimo, konkrečiu atveju įvertinama tai, kuris veikimo būdas būtų veiksmingiausias ir kurio karjeros specialisto kompetencijos tinkamiausios konkrečiai veiklai;

82.3. detalesnį optimalų bendradarbiavimo ir koordinavimo modelį, vadovaujami konkretaus karjeros konsultanto, pasirenčia atitinkamos mokyklų grupės karjeros specialistai, atsižvelgdami į geriausiai veikiančius bendradarbiavimo modelius.

83. Rekomendacijos dėl kvalifikacinių reikalavimų karjeros paslaugų teikėjams aprašytos Modelio 84–90 punktuose.

84. Karjeros specialistu gali būti asmuo:

84.1. turintis aukštąjį universitetinį socialinių mokslų srities išsilavinimą arba aukštąjį universitetinį išsilavinimą ir ne mažesnę kaip 2 metų darbo patirtį karjeros paslaugų srityje, arba aukštąjį universitetinį išsilavinimą ir ne mažesnę kaip 4 metų profesinės veiklos, kuri atitinka VI ar aukštesnį kvalifikacijų lygį pagal Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 535 (Žin., 2010, Nr. 56-2761), patirtį;

84.2. ne vėliau kaip 2 metai nuo darbo karjeros specialistu pradžios baigęs bent 16 ECTS kreditų apimties mokymų programas (kursus, modulius) karjeros paslaugų teikimo srityje. Iš jų ne mažiau kaip 2 kreditų iki darbo karjeros specialistu pradžios (taikytina nuo 2013 m. sausio 1 d.), ne mažiau kaip 6 kreditų vienoje programoje, ne daugiau kaip 13 kreditų gali būti užskaitomi iš ankstesnių tiesiogiai su karjera susijusių akredituotų mokymų programų;

84.3. turintis ne mažiau kaip 6 mėn. patirties ugdomojo ar konsultacinio darbo, veiklų su vaikais ar konsultacinio, ugdomojo darbo su suaugusiaisiais, arba ne mažiau kaip 4 metų kitos profesinės veiklos, kuri atitinka VI ar aukštesnį kvalifikacijų lygį pagal Lietuvos kvalifikacijų sandaros aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 4 d. nutarimu Nr. 535 (Žin., 2010, Nr. 56-2761), patirtį. Karjeros koordinatorių atveju ši sąlyga laikoma privalumu, bet netaikoma kaip būtina asmenims, kurie studijų metu yra surinkę ne mažiau kaip 60 kreditų karjeros ir/ar psichologijos kursuose, kurių studijų visų įvertinimų vidurkis yra aukštesnis nei 8,5 balai arba kurie yra baigę dviejų skirtingų sričių aukštojo mokslo studijas.

84.4. mokantis lietuvių kalbą, kurios mokėjimo lygis turi atitikti Valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 24 d. nutarimu Nr. 1688 (Žin., 2003, Nr.123-5618), reikalavimus;

84.5. mokantis bent vieną iš trijų Europos Sąjungos darbo kalbų (anglų, prancūzų ar vokiečių) ne žemesniu kaip B1 kalbos mokėjimo lygiu (pagal Bendruosiuose Europos kalbų metmenyse nustatytą ir apibūdintą šešių kalbos mokėjimo lygių sistemą) arba ne mažiau kaip tris kitas užsienio kalbas ne žemesniu kaip B2 kalbos mokėjimo lygiu. Atskirais atvejais iki 2013 m. liepos 1 d. darbdavys turi teisę nustatyti ne ilgesnį kaip 1,5 metų pereinamąjį laikotarpį šiam kalbų lygmeniui pasiekti, jeigu 85 punkte nustatytos kandidato į karjeros specialistus kompetencijos įvertinamos kaip labai aukštos.

85. Karjeros specialistas taip pat turi:

85.1. turėti aukštą motyvaciją teikti karjeros paslaugas;

85.2. turėti vertybines nuostatas, reikalingas ugdyti ir konsultuoti;

85.3. turėti pakankamą karjeros paslaugų teikimo kompetenciją;

85.4. būti plataus akiračio;

85.5. gerai išmanyti ugdymo pagrindus;

85.6. turėti šias bendrąsias kompetencijas: asmeninio veiksmingumo, pokyčių valdymo, bendravimo ir informavimo, mokėjimo mokytis.

86. Atrenkant karjeros specialistus privalumu laikoma:

86.1. aukštas Modelio 85 punkte išvardytų savybių lygis (karjeros konsultantų atveju tikrinamas pagal specialią metodiką). Šis privalumas laikomas svarbiausiu;

86.2. magistro kvalifikacinis laipsnis ir (ar) aukštas studijų rezultatų vidurkis;

86.3. studijos ir ilgalaikis kvalifikacijos tobulinimas su karjera susijusioje srityse (karjeros studijos, psichologija, sociologija, edukologija, ekonomika, vadyba);

86.4. vienos iš trijų Europos Sąjungos darbo kalbų (anglų, prancūzų ar vokiečių) mokėjimas C1 kalbos mokėjimo lygiu (pagal Bendruosiuose Europos kalbų metmenyse nustatytą ir apibūdintą šešių kalbos mokėjimo lygių sistemą).

87. Modelio 84–86 punktų nuostatos taikytinos atrankos į karjeros specialistus metu, o Modelio 85 punkto nuostatos – ir planuojant bei įgyvendinant karjeros specialistų kvalifikacijos tobulinimą.

88. Karjeros specialistas privalo nuolatos tobulinti savo kvalifikaciją.

89. Reikalavimai su karjeros paslaugų teikimu susijusiems specialistams (psichologams, socialiniams pedagogams, kt.) ir visiems mokytojams nustatomi atsižvelgiant į švietimo įstaigose dirbančių specialistų kvalifikaciją ir veiklą reglamentuojančių teisės aktų nuostatas (kvalifikacinius reikalavimus, atestacijos nuostatas) ir pareigybių aprašymus.

90. Teikiantis konkrečias karjeros paslaugas specialistas turi įsivertinti savo pasirengimą ir, jeigu mano, kad jo kompetencija nėra pakankama suteikti kokybišką paslaugą, tam tikslui turi pasitelkti kitus šias kompetencijas turinčius specialistus. Šis principas yra ypač svarbus teikiant sudėtingesnes karjeros paslaugas (pvz., karjeros kurso vedimas, taip pat išsamesnis karjeros konsultavimas ir įvertinimas).

91. Konkrečių karjeros paslaugų ir priemonių teikėjai:

91.1. Pagrindiniai **ugdymo karjerai paslaugos teikėjai** – karjeros specialistai ir mokytojai; mažesniu mastu taip pat šią paslaugą teikia su karjeros paslaugų teikimu susiję specialistai.

91.2. Pagrindiniai **karjeros informavimo paslaugos teikėjai** – karjeros koordinatoriai ir mokytojai; papildomai karjeros konsultantai, su karjeros paslaugų teikimu susiję specialistai – mokyklų psichologai, socialiniai pedagogai.

91.3. Pagrindiniai **karjeros konsultavimo paslaugos teikėjai** – karjeros specialistai ir mokyklų psichologai; papildomai karjeros patarimus (kaip atskirą konsultavimo atvejį) gali teikti mokytojai ir su karjeros paslaugų teikimu susiję specialistai.

91.4. Pagrindiniai karjeros įvertinimo priemonės vykdytojai – mokyklų psichologai ir karjeros specialistai; papildomai šią priemonę gali vykdyti su karjeros paslaugų teikimu susiję specialistai.

91.5. Profesinio veiklinimo paslaugą teikia: mokytojai, karjeros specialistai, klasės auklėtojai.

91.6. Pagrindiniai darbo paieškos priemonės vykdytojai – karjeros specialistai; papildomai šią priemonę gali vykdyti ir mokytojai.

91.7. Pirmuose trijuose šio punkto papunkčiuose nurodytas veiklas savanoriškais pagrindais taip pat aktyviai vykdo ir mokiniai bei jų tėvai.

VI. KARJEROS PASLAUGŲ SISTEMOS KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS IR KARJEROS PASLAUGŲ STEBĖSENOS SISTEMA

92. Karjeros paslaugų sistemos kokybė priklauso nuo:

92.1. karjeros paslaugų sistemos modelio (tikslų, uždavinių, priemonių ir kt.) racionalumo;

92.2. institucijų, kuriančių ir (ar) įgyvendinančių karjeros paslaugų sistemą, veiklos kokybės, nuoseklaus ir koordinuoto veikimo;

92.3. karjeros paslaugoms tinkamo teisinio reguliavimo ir finansavimo;

92.4. karjeros paslaugų stebėsenos sistemos, kuri teiktų patikimus ir išsamius duomenis, reikalingus karjeros paslaugų kokybei užtikrinti;

92.5. bendro su karjeros paslaugų teikimu susijusių sektorių kokybės, pažangumo lygio.

93. Kokybei valdyti ir užtikrinti išskiriami du lygmenys:

93.1. karjeros paslaugų sistemos lygmuo;

93.2. įgyvendinančių organizacijų lygmuo.

94. Sistemos ir organizacijos lygmenimis taikytini bendrieji **karjeros paslaugų kokybės užtikrinimo ir valdymo principai:**

94.1. **orientacijos į rezultatus** (karjeros paslaugų sistemos tikslų ir uždavinių nuoseklus suformulavimas ir vykdymas, kokybės standartų laikymasis ir kt.);

94.2. **orientacijos į vartotojus** (susitelkimas į vartotojų karjeros paslaugų poreikių patenkinimą ir sistemingą jo matavimą bei vertinimą; vartotojų dalyvavimas, įtraukimas į karjeros paslaugų kokybės gerinimo procesus ir kt.);

94.3. **lyderystės ir nuoseklumo;**

94.4. **procesais ir duomenimis grįsto valdymo** (problemų identifikavimas ir sprendimas grįstas nuolatine ir sisteminga duomenų analize, aiškiai paskirstyta paslaugų teikėjų atsakomybė; pripažintų kokybės valdymo sistemų naudojimas ir kt.);

94.5. **personalo tobulinimosi ir įtraukimo** (sistemingas karjeros paslaugų teikėjų mokymas ir kvalifikacijos tobulinimas; veiksminga karjeros paslaugų teikėjų motyvavimo sistema ir kt.);

94.6. **nuolatinio mokymosi, inovacijų ir tobulinimo;**

94.7. **partnerystės plėtojimo;**

94.8. **socialinės atsakomybės.**

95. Galimi bendrieji kokybės užtikrinimo ciklo etapai yra:

95.1. veiklos tikslų išskėlimas;

95.2. tikslų įgyvendinimas;

95.3. tikslo pasiekimo įvertinimas, remiantis nustatytais rodikliais;

95.4. grįžtamasis ryšys, pokyčių gairių rengimas ir įgyvendinimas.

96. Karjeros paslaugų sistemos kokybei užtikrinti pagrindinėse sistemą kuriančiose ir įgyvendinančiose institucijose turėtų būti įdiegtos veiksmingos, šiuolaikinės valdymo ir kokybės valdymo sistemos.

97. Karjeros paslaugų kokybei užtikrinti sistemos lygmeniu rekomenduojama taikyti Europos visą gyvenimo trunkančio orientavimo politikos tinklo (angl. European lifelong guidance policy network – ELGPN) parengtas Europos karjeros paslaugų kokybės užtikrinimo gaires (angl. EU Quality assurance framework) (2011); Šių gairių elementai ir kriterijai pavaizduoti 6 lentelėje.

Kokybės elementai	Kriterijai
1. Paslaugos teikėjų kompetencijos	1.1. Dalyvavimas profesinėse asociacijose.
	1.2. Karjeros specialistų profesinių kvalifikacijų pripažinimas.
	1.3. Dalyvavimas nuolatiniame kvalifikacijos tobulinimo procese.
2. Karjeros paslaugų vartotojų/piliečių įtrauktis/dalyvavimas	2.1. Kokybiškų karjeros paslaugų ir priemonių prieinamumas.
	2.2. Karjeros paslaugų vartotojų pasitenkinimas paslaugomis (taip pat ir informuotumas apie galimybę naudotis tokiomis paslaugomis).
	2.3. Karjeros paslaugų vartotojų dalyvavimas tobulinant šias paslaugas.
	2.4. Karjeros paslaugų vartotojų dalyvavimas paslaugas teikiančių institucijų vidaus ir išorės vertinime.
3. Karjeros paslaugų teikimas ir tobulinimas	3.1. Karjeros valdymo kompetencijų ugdymas.
	3.2. Kokybės valdymo sistemų diegimas.
	3.3. Pažangiausių IT įrangos ir sprendimų taikymas.
	3.4. Naujausios informacijos dėl mokymosi ir darbo galimybių rengimas bei ekspertinės pagalbos naudojimas.
	3.5. Karjeros paslaugų teikimas pritaikytas skirtingų tikslinių grupių poreikiams.
4. Karjeros paslaugų veiksmingumas (išlaidų ir naudos	4.1. Ekonominis efektas taikant skirtingas karjeros paslaugų formas.
	4.2. Ekonomiškų karjeros paslaugų teikimo metodų taikymas – lėšų

balansas) – valstybės lygiu	taupymas taikant paslaugų teikimą telefonu, internetu ir kt.
5. Karjeros paslaugų veiksmingumas (išlaidų ir naudos balansas) – paslaugų vartotojo/piliečio lygiu	5.1. Paslaugų vartotojų/piliečių gerovės didėjimas.

6 lentelė. Europos karjeros paslaugų kokybės užtikrinimo gairių elementai ir kriterijai

98. Karjeros paslaugų kokybei užtikrinti organizacijos lygmeniu – Modelio diegimą organizuojančioje ŠMM įgaliotoje institucijoje – rekomenduojama taikyti Europos kokybės valdymo fondo (angl. European foundation for quality management – EFQM) parengtą kokybės/tobulumo modelį (angl. Excellence Model), kuris remiasi Modelio 94 punkte nurodytais kokybės užtikrinimo ir valdymo principais. Šį (arba kitą pripažintą ir veiksmingą) kokybės valdymo modelį taip pat turėtų taikyti kiekviena karjeros paslaugas teikianti institucija.

99. Karjeros paslaugų stebėseną yra vientisa ir integrali valstybės švietimo ir mokslo stebėsenos dalis.

100. **Karjeros paslaugų stebėsenos tikslas** – renkant ir analizuojant duomenis apie karjeros paslaugų organizavimą ir teikimą – karjeros paslaugų teikimo procesus, įskaitant karjeros paslaugoms organizuoti ir teikti reikalingą indėlį, karjeros paslaugų rezultatus, pasekmes ir poveikį, kontekstą, kuriame karjeros paslaugos yra teikiamos, bei naudojant švietimo, kitų valstybės registru ir/ arba informacinių sistemų duomenis, **sudaryti prielaidas kokybiškai funkcionuoti karjeros paslaugų sistemai**, optimaliai paskirstyti žmogiškuosius, finansinius ir materialinius išteklius, analizuoti ir vertinti karjeros paslaugų sistemos būklę ir pokyčius, prognozuoti jos kaitą.

101. **Karjeros paslaugų stebėsenos uždaviniai:**

101.1. tirti informacijos apie ugdymo karjerai sistemą poreikius;

101.2. rinkti, kaupti ir apdoroti duomenis apie karjeros paslaugų sistemos būklę;

101.3. analizuoti ir vertinti karjeros paslaugų sistemos būklę bei kaitą ir jai darančius įtaką veiksnius, atsižvelgiant į karjeros paslaugoms keliamą tikslą ir uždavinius;

101.4. prognozuoti karjeros paslaugų sistemos kaitą;

101.5. teikti ir skelbti karjeros paslaugų sistemos stebėsenos duomenis ir/ arba analitinę informaciją.

102. **Karjeros paslaugų stebėsenos principai:**

102.1. tikslingumas – renkami tik tie duomenys ir informacija, kurie yra reikalingi ir tinkami karjeros paslaugų sistemos būklei vertinti bei valdymo subjektų sprendimams priimti;

102.2. sistemingumas – karjeros paslaugos stebimos planingai, suderintai ir laikantis tęstinumo;

102.3. nešališkumas – karjeros paslaugų stebėseną vykdoma be išankstinio nusistatymo, laikantis profesinio nepriklausomumo nuo įvairių interesų grupių;

102.4. patikimumas – duomenys renkami laikantis duomenų rinkimo standartų, skelbiama tikrovę atitinkanti informacija;

102.5. konfidencialumas □ – skelbiama tik tokia informacija, kuri garantuoja fizinio asmens duomenų anonimiškumą, išskyrus teisės aktuose numatytus atvejus;

102.6. saikingumas – siekiama maksimaliai sumažinti duomenų teikimo našta ir suvaržyti besaikį duomenų rinkimą. Duomenis surinkus vieną kartą, pakartotinai jie neberenkami.

103. **Karjeros paslaugos stebimos šiais pagrindiniais aspektais:**

103.1. karjeros paslaugų sistemos funkcionavimo (indėlis į karjeros paslaugas, karjeros paslaugų procesai, kontekstas, karjeros paslaugų rezultatai, poveikis ir pasekmės);

103.2. švietimo sričių, kuriose teikiamos karjeros paslaugos (bendrasis ugdymas ir profesinis mokymas);

103.3. karjeros paslaugų (ugdymas karjerai, karjeros informavimas kartu su profesiniu veiklinimu, karjeros konsultavimas);

103.4. karjeros paslaugų gavėjų (mokinių);

104. karjeros paslaugų teikėjų.

105. Karjeros paslaugų stebėsenos rodiklių sąrašą sudaro rodikliai, atspindintys karjeros paslaugų sistemos būklę, skirtumą ir/ ar pokyčių mastą bei svarbiausių valstybės lygmens karjeros paslaugų tikslų įgyvendinimą.

106. Karjeros paslaugų stebėsenos rodikliai aukščiausiu lygmeniu klasifikuojami pagal Konteksto – Indėlio – Proceso – Rezultato modelį (angl. CIP0: Context – Input – Process – Output):

106.1. konteksto rodikliai – rodikliai, kurie apibūdina mokinį supančios ir darančios įtaką jo mokymui(-si) aplinką;

106.2. indėlio rodikliai – rodikliai, kurie apibūdina karjeros paslaugų sistemos materialiuosius ir finansinius bei žmogiškuosius išteklius, skirtus karjeros paslaugų veikloms įgyvendinti;

106.3. proceso rodikliai – rodikliai, kurie apibūdina karjeros paslaugų turinį ir jų vadybos procesus (paslaugų teikimo planavimas, organizavimas, teikimas, koordinavimas, priežiūra, įvertinimas, karjeros paslaugų kokybės valdymas, edukacinės aplinkos kūrimas ir turtinimas);

106.4. rezultato, poveikio ir pasekmių rodikliai – rodikliai, kurie apibūdina karjeros paslaugų gavėjų įgytas kompetencijas ir karjeros paslaugų teikėjų rezultatus, poveikį ir pasekmes (veiklų tikslumą, visų tikslinių grupių aprėpties požymius ir kt.).

107. Kiti karjeros paslaugų stebėsenos organizavimo principai:

107.1. karjeros paslaugų stebėseną organizuojama ir vykdoma valstybės, savivaldybės ir mokyklos lygmenimis;

107.2. karjeros paslaugų stebėsenos realizaciją (funkcionalumą) užtikrina informacinė stebėsenos sistema, kurią rekomenduojama integruoti su švietimo valdymo informacinę sistema;

107.3. bendra karjeros paslaugų stebėsenos įgyvendinimo metodologija užtikrina galimybę ankstyvose kūrimo ir įdiegimo stadijose susipažinti su tarpiniais rezultatais, laiku koreguoti pasitaikančius trūkumus;

107.4. kuriant karjeros paslaugų stebėsenos modelį, būtina bendradarbiauti su bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų atstovais bei švietimo politikos specialistais. Atsižvelgiant į socialinius ir ekonominius pokyčius šalyje, tikslinga nuolat peržiūrėti ir aktualizuoti karjeros paslaugų stebėsenos kintamuosius, didinti teikiamų paslaugų atitiktį karjeros paslaugų sistemos dalyvių poreikiams;

107.5. karjeros paslaugų stebėseną turi derėti su aukštojo mokslo karjeros paslaugų stebėsenos bei valstybės švietimo stebėsenos sistemomis.

VII. KARJEROS PASLAUGŲ SISTEMOS DIEGIMO ETAPAI

108. Karjeros paslaugų sistemos diegimo etapai išskirti, atsižvelgiant į modeliuojamos sistemos vidinę logiką, egzistuojantį švietimo kontekstą, nacionaliniuose ir Europos Sąjungos švietimo politikos planavimo dokumentuose įvardytus prioritetus ir jų įgyvendinimo terminus, taip pat – Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramos teikimo prioritetus.

109. Karjeros paslaugų sistemos diegimo etapai nėra griežtai atskirti vienas nuo kito, dalis iš jų neturi aiškių ribų ir yra persidengiantys, jie gali būti koreguojami, pasikeitus norminiams teisės aktams ir planavimo dokumentams.

110. Karjeros paslaugų sistemos diegimas sąlyginai skirstomas į tris etapus:

110.1. pirmas etapas – **Karjeros paslaugų sistemos diegimas ir plėtra** (2011 m. rugsėjo 1 d. – 2013 m. birželio 30 d.);

110.2. antras etapas – **Karjeros paslaugų sistemos tobulinimas** (2013 m. liepos 1 d. – 2014 m. gruodžio 31 d.);

110.3. trečias etapas – **Karjeros paslaugų sistemos konsolidacija** (2015 sausio 1 d. – 2020 m. gruodžio 31 d.).

111. Pirmojo etapo veiklos įgyvendinamos daugiausia naudojant Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas.

112. **Karjeros paslaugų sistemos diegimo ir plėtros etape:**

112.1. parengiami, atnaujinami reikalingi teisės aktai susiję su karjeros paslaugomis;

112.2. užtikrinamas karjeros paslaugų teikimas visose mokyklose;

112.3. mokomi karjeros paslaugas teiksiantys specialistai, mokytojai;

112.4. užtikrinamas veiksmingas pradinis karjeros specialistų kvalifikacijos tobulinimas karjeros paslaugų teikimo srityje;

112.5. įdarbinami karjeros specialistai, kurie teikia karjeros paslaugas šalies mokyklose;

112.6. parengiama mokinių karjeros kompetencijoms ugdyti skirta ugdymo karjerai programa;

112.7. parengiamos metodinės, mokomosios priemonės mokiniams, mokytojams bei karjeros specialistams;

112.8. parengiamas ir patvirtinamas karjeros paslaugų stebėsenos modelis, įdiegiama stebėsenos sistema;

112.9. renkami, analizuojami ir apibendrinami karjeros paslaugų stebėsenos pirmojo etapo duomenys;

112.10. karjeros paslaugoms teikti sukuriamos ir(ar) išplėtojamos šalies lygiu veikiančios informacinės sistemos;

112.11. pradedamos nuotoliniu būdu (internetu) sistemingai teikti karjeros paslaugas.

113. Karjeros paslaugų sistemos tobulinimo etape:

113.1. užtikrinamas visos apimties karjeros paslaugų prieinamumas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokiniams;

113.2. tobulinami visi karjeros paslaugų sistemos procesai;

113.3. nuotoliniu būdu (internetu) sistemingai teikiamos karjeros paslaugos;

113.4. toliau kuriamos, tobulinamos metodinės priemonės, užtikrinamas visavertis aprūpinimas jomis, ypač išnaudojant elektroninį formatą;

113.5. sistemingai renkami, analizuojami ir apibendrinami karjeros paslaugų stebėsenos duomenys;

113.6. vykdoma ugdymo karjerai programų taikymo stebėseną, analizę, tobulinamos ir modernizuojamos programos pagal vartotojų poreikius, stebėsenos rezultatus ir pakitusią švietimo sistemos aplinką;

113.7. įdiegiama karjeros paslaugų sistemos kokybės valdymo sistema;

113.8. skatinama ir įtvirtinama savanorystė, kuri padeda ugdyti mokinių atsakomybę, savarankiškumą, atsakingai rinktis mokymąsi/studijas ir darbą;

113.9. karjeros paslaugų mokiniams sistemai plėtoti taikomos informacinių komunikacinių technologijų naujovės;

113.10. užtikrinamas nuoseklus, aukšto lygio karjeros specialistų kvalifikacijos tobulinimas;

113.11. analizuojami ir esant poreikiui optimizuojami ištekliai, skirti karjeros paslaugoms teikti, atsižvelgiant į pakitusį mokinių skaičių ir švietimo įstaigų tinklą bei kitus pokyčius;

113.12. išplėtojamas ir optimizuojamas įvairaus lygmens karjeros paslaugas teikiančių institucijų tarpusavio bendradarbiavimas;

113.13. esant poreikiui, tikslinami karjeros paslaugų organizavimo sprendimai, atsižvelgiant į stebėsenos rezultatus, gerą patirtį, pakitusias sociokultūrinės bei socioekonominės sąlygas, teisinę bazę, inovacijas ugdymo ir informacinių komunikacinių technologijų srityse bei kitus veiksnius.

114. Karjeros paslaugų sistemos konsolidacijos etape:

114.1. pasiekama aukšta karjeros specialistų kompetencija;

114.2. įgyvendinamas gilus karjeros kompetencijų integravimas į bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo dalykų turinį;

114.3. užtikrinamas veiksmingas karjeros paslaugų diferencijavimas, paslaugų pritaikymas skirtingų poreikių tikslinėms grupėms;

114.4. analizuojama ir apibendrinama karjeros paslaugų geroji patirtis Lietuvoje ir pasaulyje ir užtikrinama jos sklaida;

114.5. vykdomas karjeros paslaugų sistemos kokybės valdymas ir veiksminga stebėseną.

VII. KARJEROS PASLAUGŲ SISTEMOS FINANSAVIMAS

115. Lėšų karjeros paslaugoms mokyklose skiriama iš mokinio krepšelio lėšų ir kitų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų lėšų, rėmėjų ir kitų teisėtų lėšų.

116. Karjeros paslaugų sistemos finansavimą siūloma grįsti paslaugos vartotojui finansavimo principu (pvz., mokinio krepšelis), o visa skiriamų lėšų suma turėtų priklausyti nuo karjeros paslaugų poreikio ir šios sistemos veiksmingumo įvertinamų remiantis karjeros paslaugų stebėsenos duomenimis.

117. Pirmame ir antrame karjeros paslaugų sistemos diegimo etape Modeliui diegti naudojamas Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansavimas (didžioji jo dalis skiriama karjeros specialistų darbui

apmokėti), kuris derinamas su mokinio krepšelio ir kitomis valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų lėšomis bei kitomis teisėtomis lėšomis.

118. Trečiame karjeros paslaugų sistemos diegimo etape siūloma pilnai įgyvendinti Modelio 121 punkto nuostatas.
